

Katri Elo ja Ulla-Maija Viitanen

PAJATOIMINTAA MATALALLA KYNNYKSELLÄ

Tampereen seudun ammattiopisto Tredun
duunipajatoiminta kuntakokeilun asiakkaille

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Nuorisokasvatuksen johtamisen ja kehittämisen koulutus
(ylempi amk)

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (ylempi AMK)
Tekijät	Katri Elo ja Ulla-Maija Viitanen
Työn nimi	Pajatoimintaa matalalla kynnyksellä Tampereen seudun ammattiopisto Tredun duunipajatoiminta kuntakokeilun asiakkaille
Toimeksiantaja	Tampereen seudun ammattiopisto Tredu
Vuosi	2023
Sivut	58 sivua, liitteitä 3 sivua
Työn ohjaaja	Pekka Penttinen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössä tutkitaan 1.3.2021 alkaneen työllisyyden kuntakokeilun kautta Tampereen seudun ammattiopisto Treduun tulleiden opiskelijoiden kokemuksia työpajajaksolta. Työpajat on nimetty Tredussa duunipajoiksi. Tutkielmassa keskeisinä kysymyksinä oli, millainen merkitys duunipajaksolla ja saadulla uraohjauksella oli osana opiskelijoiden elämänsuunnittelua, uratariinaa ja identiteetin vahvistamista. Opinnäytetyössä haastateltiin Tredun duunipajojen opiskelijoita.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia pajajakson merkityksellisyyttä opiskelijoiden käsitykseen itsestään, heidän ammatilliseen minäkuvaansa, urasuunnitelmaansa ja heidän kokemuksiaan pajajaksolta. Tutkimuksessa haastateltiin kuutta duunipajan opiskelijaa ja haastateltavien valinnassa käytettiin harkinnanvaraista otantamenetelmää eli ns. eliittiotantaa. Tutkimus oli laadullinen puolistrukturoitu teemahaastattelu. Opinnäytetyön tutkimusosion haastattelutulosten tarkasteluun valittiin elämänsuunnittelun ja narratiivisen ohjauksen näkökulma. Aineistonanalyysimenetelmänä käytettiin teorialähtöistä sisällön analyysia.

Pajajakso selkiytti haastateltavien ammatillisia tulevaisuuden suunnitelmia, alavalintaa, urasuunnittelua, vahvasti ammatillista identiteettiä sekä lisäsi heidän uskoaan omaan kykyihinsä. Jokaisella haastateltavalla on jatkosuunnitelma pajajakson jälkeen. Neljä haastateltavista on saanut opiskelupaikan ammatillisesta perustutkinnosta Tredussa, yhden opiskelijavalinta Treduun on vielä kesken ja yksi on työllistynyt, mutta aikoo hakea myöhemmin opiskelemaan Treduun. Pajajakson vaikuttavuus nuorten elämän- ja urasuunnitteluun on tulkintamme mukaan merkittävä.

Tredu voi hyödyntää tutkielman tuloksia kehittäessään duunipajojen toimintaa työllisyys- ja kasvupalvelujen asiakkaille sekä Opetushallituksen Opiskelijan äänellä -verkostohankkeessa, jossa Tredu on mukana 2023-2025. Hankkeen tavoitteena on kehittää, vahvistaa ja vakiinnuttaa Tredun duunipajapalvelumallia. Muut oppilaitokset voivat hyödyntää opinnäytetyön tuloksia suunnitellensa ja kehittäessään erilaisia pajatyyppejä oppimisympäristöjä.

Asiasanat: ammatillinen koulutus, elämänhallinta, kokemus, kuntakokeilu, ohjaaja, opiskelija, työpaja, uraohjaus, uraohjaaja, urasuunnittelu

Degree title	Master of Humanities
Author(s)	Katri Elo and Ulla-Maija Viitanen
Thesis title	Workshop activities with a low threshold Duunipaja workshop activities at Tampere Vocational College Tredu for the customers of a local government pilot
Commissioned by	Tampere Vocational College Tredu
Time	2023
Pages	58 pages, 3 pages of appendices
Supervisor	Pekka Penttinen

ABSTRACT

This thesis discussed the workshop experiences of students who entered Tampere Vocational College Tredu through a local government pilot on employment that started on 1 March 2021. At Tredu, the workshops are called duunipaja workshops. The thesis focused on the impact that the workshop period and the provided vocational counselling had on the life design, career story and identity strengthening of the students. Students who participated in Tredu's duunipaja workshops were interviewed for the thesis.

The aim of the thesis was to examine the significance of the workshop period for the students' perception of themselves, their professional self-image and career plan as well as the students' experiences of the workshop period. Six students who participated in the duunipaja workshops were interviewed for the thesis, and the interviewees were selected using the discretionary sampling method, i.e., so-called elite sampling. The research method utilised was a qualitative semi-structured focused interview. The interview results from the research component of the thesis were reviewed from the perspective of life design and narrative counselling, whereas theory-based content analysis was used as the method for analysing the material.

The workshop period clarified choice of field and career planning of the interviewees, strengthened the professional identity and increased their belief in their own abilities. All interviewees had a plan for what to do after the workshop period. Of the interviewees, four had been admitted into Tredu for a vocational upper secondary qualification, one is still in the process of applying for a study place at Tredu and one has been employed but is planning to apply later to Tredu. The workshop period seemed to have a significant impact on the life design and career planning of the students.

Tredu can use the results of the thesis when developing the workshop activities for the customers of employment and growth services as well as in the Opiskelijan äänellä network project organised by the Finnish National Agency for Education in which Tredu is participating in 2023-2025. The aim of the project is to develop and establish Tredu's duunipaja workshop model. Other educational institutions can use the results of the thesis when designing and developing different workshop-type learning environments.

Keywords: vocational education and training, life management, experience, local government pilot, instructor, student, workshop, vocational counselling, vocational counsellor, career planning

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	NIVELVAIHEEN URAOHJAUS.....	8
2.1	Nivelvaihe toiselle asteelle.....	8
2.2	Ohjaus ja sen merkitys yksilölle.....	8
2.3	Sosiodyynaminen ohjaus.....	10
2.4	Ohjaus ja opinto-ohjaus ammatillisessa koulutuksessa.....	10
2.5	Uraohjaus yksilön tukena.....	12
2.6	Life Design -malli ja uraohjaus.....	12
2.7	Uraohjaus Tredussa.....	14
3	TYÖPAJATOIMINTA TREDUSSA.....	17
3.1	Nuorten työpajatoiminta.....	17
3.2	Tredun työpajat kuntakokeilun asiakkaille.....	18
3.2.1	Oppimiskylät.....	18
3.2.2	Tredun Duunipajat.....	19
3.3	Aiemmat tutkimukset uraohjauksesta ammatillisessa koulutuksessa.....	20
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	22
4.1	Tutkimuksen kohdejoukko.....	22
4.2	Teemahaastattelun toteutus.....	23
4.3	Aineiston analyysimenetelmä.....	24
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	26
5.1	Käsitys itsestä.....	26
5.2	Ammatillinen minäkuva.....	35
5.3	Urasuunnitelma.....	39
6	POHDINTA.....	46
6.1	Keskeiset tulokset.....	46
6.2	Luotettavuuden arviointi.....	50
6.3	Duunipajatoiminnan kehittäminen.....	52

LÄHTEET.....54

LIITTEET

Liite 1. Haastattelulomake

1 JOHDANTO

Nuorten työpajatoiminnan kehittämiseksi ammatillisissa oppilaitoksissa on tarvetta monista ajankohtaisista uudistuksista ja kokeiluista johtuen. Nuorisotakuulla taataan kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta kaikille alle 25-vuotiaille työttömille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille työ- tai harjoittelupaikka, työpaja-, oppisopimus- tai kuntoutuspaikka. Tavoitteena vahvistaa palveluja, jotka kohdentuvat haastavissa elämäntilanteissa oleviin nuoriin. Tällaisia palveluja ovat mm. Ohjaamot, etsivä nuorisotyö, työpajatoiminta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 11.)

Työllisyyden kuntakokeilussa osa TE-toimiston tehtävistä siirretään työllisyyden vastuukunnan tehtäviksi. Alueelliset kokeilut käynnistyivät 1.3.2021 ja päättyvät 30.6.2023. Kuntakokeilussa osa työnhakija-asiakkaista siirtyy kuntien asiakkaiksi ja osan jäädessä TE-toimiston asiakkaiksi. Kuntakokeiluilla pyritään edistämään työttömien työnhakijoiden koulutukseen sijoittumista, työllistymistä ja varmistaa näin työvoiman saatavuutta. Kokeiluihin ohjataan kaikki alle 30-vuotiaat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan ja ovat työttöminä tai työvoimapalvelujen piirissä. Kohderyhmään kuuluvat myös kaikki maahanmuuttajat ja vieraskieliset, jotka ovat joko työttömänä tai työvoimapalveluiden piirissä kokeilualueiden TE-toimistoissa. Tarkoituksena on kehittää yksilöllisiä palvelumalleja, jotka tukevat työnhakijan työllistymistä. (Työllisyyden kuntakokeilu 2021.)

Keväällä 2021 voimaan astui oppivelvollisuuslaki, jossa oppivelvollisuusikä nousi 18 ikävuoteen ja koulutuksesta tuli maksutonta 20 ikävuoteen saakka (Oppivelvollisuuden laajentaminen s.a.). Nuorten työpajat voivat toimia oppimisympäristöinä ja tukipalveluina ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) oppivelvollisille. Työpajoilla oppivelvolliset voivat saada tukea myös koulutukseen hakeutumisessa ja sopivan koulutuksen löytämisessä. (Työpajatoiminta oppivelvollisuuslain uudistuessa 2019.) Oppivelvollisuuden laajentaminen tuo tarvetta kehittää ammatillisten oppilaitosten omaa pajatoimintaa. Osa näiden pajojen opiskelijapaikoista on varattu oppilaitoksen omille keskeyttämisuhan alla oleville nuorille opiskelijoille.

Tampereen seudun ammattiopisto Tredussa (jatkossa Tredu) on perustettu vuonna 2021 kuntakokeilun asiakkaille matalan kynnyksen ns. duunipajoja. Duunipajojen toiminta on vielä kehittymässä ja muotoutumassa. Duunipajojen tavoitteena on saada nuoria pitkäaikaistyöttömiä aktivoitumaan, lisätä asiakkaiden opiskeluvalmiuksia, tutustuttaa ammatillisiin koulutusvaihtoehtoihin ja auttaa löytämään sopiva tutkintoala sekä toimia joustavana väylänä ammatillisiin opintoihin Tredussa. (Tampereen seudun ammattiopisto Tredu s.a.)

Tredun duunipajat ovat Palvelu-duunipaja, Digi-duunipaja Tampereella ja Tekniikka-duunipaja Nokialla. Pajoille voi hakeutua jatkuvan haun kautta ja pääsykriteereinä ovat ammatillisen koulutuksen- ja työllistymisen tarve. Pajoilla on mahdollista suorittaa opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja, ammatillisen perustutkinnon yhteisiä tutkinnonosia sekä ammatillisia opintoja. Menetelminä käytetään yksilö-, pienryhmä-, ryhmä- sekä verkko-opetusta ja ohjausta. Ohjaajat tekevät tiivistä yhteistyötä oppilaitoksen sisäisten toimijoiden sekä muiden verkostojen kanssa esimerkiksi TE-palvelut, sosiaali- ja terveystalvet ja maahanmuuttovirasto. Pajojen vastuunohjaajina toimivat pajasta riippuen opinto-ohjaaja, opettaja, ammatillinen opettaja ja ammatillinen ohjaaja. Lisäksi pajoilla voi olla muitakin opettajia ja ohjaajia. (Tampereen seudun ammattiopisto Tredu s.a.)

Tredussa on perustettu kuntakokeilun asiakkaille myös Oppimiskyliä eli ns. työelämäpajoja, joissa asiakkaat voivat tutustua itseään kiinnostavaan alaan sekä opiskella työelämän ja oppilaitoksen yhteisissä oppimisympäristöissä työvaltaisesti. (Tampereen seudun ammattiopisto Tredu s.a.)

Opinnäytetyöhömmme liittyen teimme syksyllä 2022 kvalitatiivisen teemahaastattelututkimuksen, jossa haastattelimme Tredussa duunipajatoimintaan osallistuneiden kuntakokeilun asiakkaiden kokemuksia miten pajajakso oli edistänyt ja selkiyttänyt heidän elämän- ja urasuunnitelmiaan, kouluttautumistaan ja työllistymistään. Tutkimustuloksia voidaan käyttää pajatoiminnan merkittävyyden arviointiin asiakkaiden ja Tredun näkökulmasta sekä hyödyntää pajatoiminnan kehittämisessä.

2 NIVELVAIHEEN URAOHJAUS

2.1 Nivelvaihe toiselle asteelle

Nivelvaihe tulee ymmärtää pidempänä siirtymävaiheena, jossa nuori alkaa asteittain selkiyttää omaa suuntautumistaan, pyrkimyksiään ja päätyy vähitellen jonkinlaiseen käsitykseen elämänsä suunnasta. Oppilaitoksen tehtävä on tukea nuorta tässä henkilökohtaisessa kehitysprosessissa. Nivelvaiheyhteistyö perusopetuksen ja toisen asteen kanssa alkaa kahdeksannella luokalla. Oppilaan ohjauksen tunneilla käsitellään Suomen koulutusjärjestelmää ja tutustutaan eri aloihin ja ammatteihin. Toisen asteen opintojen aloittaminen sisältyy tärkeänä osana nivelvaiheeseen ja nivelvaiheen päättymisen ajankohta on melko epämääräinen. Yleensä opiskelija on sitoutunut toisen asteen opintoihin ensimmäisen opiskeluvuoden joulukuun mennessä. Mikäli näin ei ole tapahtunut, nivelvaihe jatkuu hänen osaltaan vielä uusien jatkosuunnitelmien tekemisen merkeissä. (Koivisto 2014, 48–49.)

Nivelvaiheen onnistuneeseen ylittämiseen pyritään paneutumaan perusopetuksessa opetuksen lisäksi myös muun muassa uravalinnan ohjauksella. Nivelvaiheeseen liittyviä riskitekijöitä ovat esimerkiksi väärät mielikuvat aloista ja tietämättömyys niiden vaatimuksista. Valintojen tekeminen vanhempien toiveiden tai kaverien valintojen mukaan on myös mahdollista. Nämä aiheuttavat tutkintoalan vaihtoja tai tutkintoon valmistavaan koulutukseen (TUVA-koulutus) siirtymistä ja tällöin nuori joutuu arvioimaan aikaisemmin tekemiään ratkaisuja uudelleen. Lisäksi epäonnistunut tiedonsiirto nuoren opintoihin liittyvistä erityisen tuen tarpeista perusasteelta toiselle asteelle on merkittävä nivelvaiheen riskitekijä. (Opetusministeriö 2005, 10–11.)

2.2 Ohjaus ja sen merkitys yksilölle

Ohjaus voidaan määritellä lyhytkestoiseksi ihmisten väliseksi prosessiksi, joka on teoriapohjainen. Ohjauksella autetaan ja tuetaan psyykkisesti terveitä ihmisiä erilaisiin tilanteisiin liittyvissä ongelmissa. Ohjaus on auttamissuhde ja psykologinen prosessi. Toimivalla ohjauksella autetaan ohjattavaa auttamaan itse

itseään. (Lairio & Puukari 2001, 9–11.) Opetus- ja ihmissuhdeammateissa ohjaus käsite yhdistetään työelämään ja ammatilliseen keskusteluun. Ohjauksella voidaan lisäksi tarkoittaa institutionaalista toimintaa, esimerkiksi ammatinvalinnanohjausta. Ohjauksen kohteena voivat olla yksilöt, ryhmät tai yhteisöt. (Nummenmaa & Korhonen 2002, 6–7.)

Ohjaus- ja neuvontatyötä on hankala käsitteellistää. Ohjaus-käsitettä (*counseling*) on vaikea kuvata ohjauksellisten työmuotojen moninaisuudesta johtuen. Suomen ja englannin kielisissä ohjaus-käsitteissä on eroja. Ohjauksen moninaisuutta englannin kielisissä ammattinimikkeissä kuvataan esimerkiksi seuraavasti: *Guidance counselor, career counselor, drug counselor, marriage and family counselor, agency counselor, financial planning counselor, psychological counselor, community counselor, employment counselor, rehabilitation counselor, vocational counselor, career planning and placement counselor, sex counselor, mental health counselor*. Ohjaustoiminnan määritelmiäkin on lukemattomia. (Onnismaa 2003, 196–97.)

Ohjauksella voidaan tarkoittaa sitä, että ihmiselle annetaan tilaisuus tutkia seuraamuksia siitä, miten hän elämänsä elää. Ohjauksella on mahdollista pohtia myös vaihtoehtoja, miten voisi elää ja millaisia polkuja kulkea jatkossa. (Peavy 1999, 18.) Erilaisia ohjausmalleja on yli neljäsataa. Suurin osa ohjauksen ja terapian pääsuunnista pohjautuvat johonkin neljästä teoreettisista malleista, joita ovat psykoanalyttinen, behavioristinen, kognitiivinen ja humanistinen. Jokaisella ohjausmenetelmällä on hyvät puolensa ja useimmilla on joitakin yhteisiä piirteitä. (Peavy 1999, 18.) Erilaisissa tutkimuksissa on todettu, että hyvin tehty ohjaus on hyödyllistä ja tyydyttää sellaisia tarpeita, joita ei voida tyydyttää muilla tavoin. Ohjauksessa keskeistä on toivon ja tuen antaminen. Autetaan yksilöä asioiden selventämisessä ja toiminnan suunnittelussa. Ohjaus on arviointi-, muutos- ja vahvistusprosessi, jonka avulla yksilö arvioi, hyväksyy tai muuttaa joitakin näkökulmia itsessään. (Peavy 1999, 26–27.)

2.3 Sosiodyynaminen ohjaus

Sosiodynaaminen ohjaus (SocioDynamic Counselling) pohjautuu konstruktivistiseen ajatteluun ja siihen sisältyy ideoita ja tietoa muiltakin oppialoilta. Konstruktivistinen ajattelu on tärkeä tapa ymmärtää ja kuvata ihmisiä, heidän tunteitaan, ajatteluaan ja toimintaansa. Konstruktiiivinen ajattelu on viime vuosikymmeninä tullut yhä tärkeämmäksi ohjaustyössä syrjäyttäen behaviorismia, kognitivismia ja humanistista psykologiaa. (Peavy 1999, 9-10.) Sosiodynaamisella ohjauksella ja muilla ohjauksen suuntauksilla on eroavaisuuksia. Sosiodynaamisessa ohjauksessa ei käytetä sellaista sanastoa, joka psykopatologisoii ihmisiä, heidän toimintaansa ja siinä ei luokitella ihmisiä eikä määritellä diagnooseja. Sosiodynaamisessa ohjauksessa ei käytetä parantamisen metafoora. Sosiodynaamisella ohjauksella tarkoitetaan yhteisen konstruoimisen ja elämänsuunnittelun oppimisprosessia. Sen avulla voidaan laajentaa ohjattavan näkökulmia, tukea valintoja, vahvistaa voimavaroja, hyödyntää erilaisia mahdollisuuksia ja lisätä ohjattavan vapauden tunnetta. (Peavy 2006, 19-20.) Peavyn sosiodynaamisella ajattelutavalla on yhteisiä piirteitä asiakaskeskeisen (rogersilainen) ohjauksen, systeemiteoriaan perustuvan ohjauksen ja narratiivisen ohjauksen kanssa. (Peavy 2006, 19.) Ihmiset ovat sosiaalisia olentoja ja muuttuvat jatkuvasti. Hyvä elämä on kuin taideteos, runo tai tanssi ja tämä näkemys pitäisi herätä eloon sosiodynaamisessa konstruktiiivisessa ohjaustyössä. (Peavy 1999, 10.)

2.4 Ohjaus ja opinto-ohjaus ammatillisessa koulutuksessa

Vuonna 2017 voimaan tulleeseen Ammatillisen koulutuksen lakiin (11.8.2017/531, 42. §, 61. §) on kirjattuna ”Opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta”. Ohjausta on oltava tarjolla myös ennen opintojen aloittamista sekä opintojen jälkeen. Ammatillisen koulutuksen reformin keskeiset uudistukset ovat oppilaitosten jatkuva haku ja henkilökohtaiset opintopolut. Ammatilliseen koulutukseen voi hakea ympäri vuoden ja opiskelijoille on laadittava henkilökohtainen osaamisen kehittämisen suunnitelma HOKS (Laki ammatillisesta koulutuksesta 2017/531, 44.–45. §.) Opiskelija hankkii koulutuksessa vain puuttuvaa osaamista. Jatkuvan haussa hakevat pääasiassa ammatillisen-, ylioppilas- tai korkeakoulututkinnon suorittaneet

henkilöt. Opiskelijat ovat eri ikäisiä ja heidän osaamisensa on hyvin erilaista. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on keskeistä henkilökohtaistamisessa. Erilaisuus haastaa opintojen ohjausta ja opiskelijat tarvitsevat entistä enemmän opintojen henkilökohtaistamista. (Ruppa 2019.)

Opetushallitus on helmikuussa 2023 päivittänyt Hyvän ohjauksen kriteerit perusopetukseen ja toiselle asteelle. Hyvän ohjauksen kriteerit on laadittu suosituksiksi ja työkaluksi ohjauksen laadun tukemiseen, kehittämiseen ja varmistamiseen. Tavoitteena on varmistaa ohjauksen saatavuus tasa-arvoisesti ja laadukkaasti sekä tukea ohjauksen monipuolista tarjontaa ja toteutumista siten, että oppija saa aina tarvitessaan hyvää ohjausta. Erityisesti siirtymävaiheissa, kuten koulutusasteelta toiselle siirryttäessä, ohjauksen merkitys korostuu. Jatkuva oppimisesta ja ohjauksesta on tullut yhä tärkeämpää, kun oppimis- ja toimintaympäristöt muuttuvat. Myös hyvinvoinnin lisäämisessä ja syrjäytymisen ehkäisyssä hyvällä ohjauksella on keskeinen merkitys. Hyvän ohjauksen kriteerit edistävät myös elinikäisen ohjauksen strategian tavoitteiden mukaisesti valtakunnallisen ohjauksen laatu- ja arviointijärjestelmän kehittämistä. Strategian toimenpiteiden tavoitteena on edistää oppijan omia edellytyksiä tehdä urapäätöksiä ja varmistaa monikanavaisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden avulla tarvittava tuki oppijalle. Hyvän ohjauksen kriteereissä on huomioitu Elinikäisen ohjauksen strategian tavoitteet ja toimenpidesuosittukset; saavutettavuus ja asiakaslähtöisyys, digitaalisuus, laadukkuus, yhdenvertaisuus ja kestävyys, monialaisuus, koordinointi ja tietoon perustuva ohjaus. (Opetushallitus 2023, 6.)

Ohjaus on oikea-aikaista, oppijaa kuuntelevaa ja ottaa huomioon oppijan kokonaistilanteen. Siirtymävaiheissa korostuu oppijan kokonaistilanteen merkitys ja monialaisella ohjauksella huomioidaan jokaisen yksilölliset tarpeet sekä tavoitteet hänen edetessään henkilökohtaisella oppimispolulla. Yksilö- ja ryhmämuotoisen ohjauksen avulla oppija reflektoi itseään oppijana. Ohjauksella autetaan oppijaa tunnistamaan ja arvioimaan osaamistaan sekä ohjaus- ja kehittämistarpeitaan. Hyvällä ohjauksella tuetaan oppijan suunnitelmien selkiyttämistä ja tulevaisuususkoa. (Opetushallitus 2023, 7.)

2.5 Uraohjaus yksilön tukena

Uraohjaus (engl. *career counselling*) on muodostunut siirryttäessä perinteisestä ohjausajattelusta ja siihen kuuluvasta ammatinvalinnanohjauksesta dialogisempaan ohjausprosessiin. Uraohjauksessa elinikäinen oppiminen on keskiössä. Elinikäisellä oppimisella tarkoitetaan aktiivista tiedon etsintää ja oppiminen on enimmäkseen itseohjautuvaa. (Ruohotie & Honka 2003, 36.)

Itseohjautuvuuteen päästään ohjauksen avulla. Elinikäisen oppimisen uraohjauksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa kohti yksilöllisiä tavoitteita urallaan sekä tunnistamaan omia kiinnostuksen kohteitaan. (Lätti ym. 2008, 35.) Elinikäisen oppimisen merkitys yhteiskunnassa korostuu ja se nähdään merkityksellisenä välineenä parantamaan väestön työllisyyttä ja ammatillista liikkuvuutta. Suomalaiset ovat aktiivisia aikuisopiskelijoita kansainvälisesti verrattuna. (Stenström 2008, 131.) Elämänsuunnittelu ja valintoihin liittyvä päätöksenteko ovat uraohjauksen keskiössä (Poutanen 2014, 52).

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Jatkuvan oppimisen uudistus -hanke alkoi 25.9.2019 ja jatkui 31.3.2023 saakka. (Valtioneuvosto 2023, 8.)

Jatkuvalla oppimisella tarkoitetaan koko elämän kestävästä oppimisesta. Jatkuvan oppimisen uudistuksen keskiössä ovat mm. koulutuksen tarjonta, rahoitus, opintojen aikainen toimeentulo ja työelämän tarpeet. Uudistuksen linjaukset valmistuivat vuoden 2020 lopussa. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2023.)

Oppilaitoksissa annettava uraohjaus on kokonaisvaltaista opiskelijan henkilökohtaista ohjausta ja ammatillista kasvun tukemista. Opiskelija on keskeinen toimija, joka aktiivisesti muuntaa toimintaansa sekä kehittää osaamistaan. (Kunnari & Niinistö-Sivuranta 2013,15.)

2.6 Life Design -malli ja uraohjaus

Savickas (2012) on kehittänyt urateorian Life Design, jota lähestytään elämänsuunnittelun ja narratiivisen ohjauksen kautta. Life Design on teoreettinen lähestymistapa, jonka mukaan yksilöt muokkaavat (design) omaa elämäänsä motiiviansa, tarpeidensa ja tavoitteidensa mukaan. Elämän suunnittelussa työ-

ura on vain yksi osa. Uraohjaajat auttavat asiakkaita suunnittelemaan elämänsä identiteetin, sopeutumiskyvyn, tarkoituksellisuuden ja kerrottavuuden avulla. Life Design -malli keskittyy asiakkaan kontekstuaalisiin mahdollisuuksiin, dynaamisiin prosesseihin, epälineaariseen etenemiseen, useisiin näkökulmiin ja henkilökohtaisiin merkityksiin. Tämä konstruktionistinen näkökulma korostaa joustavuutta, työllistettävyyttä, sitoutumista, tunneälyä ja elinikäistä oppimista. Ammatillinen kuva itsestä rakentuu työelämän jatkuvan muutoksen kontekstissa, sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja elinikäisessä oppimisessä. (Savickas 2012, 14–15.)

Työnhakijat ovat 1900-luvulla saaneet työpaikkoja ja ovat voineet luottaa organisaatioihin pysyvinä työnantajina. 2000-luvulla työt ja avoinna olevat työnkuvat ovat muuttuneet tilapäisiksi, osa-aikaisiksi ja määräaikaisiksi tehtäviksi. Myös freelance-tehtävät ja projektityöt ovat lisääntyneet ja vakituiset työpaikat ovat vähentyneet. Työelämään kiinni pääseminen vaatii enemmän työtä, syvempää itsetuntemusta ja vahvempaa itseluottamusta kuin koskaan. (Savickas 2012, 13.)

Oman elämän päättelyyn ja identiteettityöhön liittyy reflektiivinen toiminta identiteettitarinoiden muodostamiseksi, ylläpitämiseksi ja tarkistamiseksi. Identiteetin kehittäminen on elinikäinen prosessi. Yksilön on toistuvasti tarkistettava identiteettiään sosiaalisen asemansa ja ihmisten välisten keskustelujen kautta. Reflektoinnilla arvioimme kokemuksiamme, tunteitamme, ajatuksiamme ja tulkitsemme elämäkokemuksiemme merkityksiä. Tarinoille on ominaista erottuvuus, johdonmukaisuus ja jatkuvuus. Näin luodaan itsestämme tarinoita, jotka kuvaavat ammatillista minäkuvaa, joka muodostuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa jatkuvassa muutostilanteessa ja jatkuu koko eliniän. Narratiivien kautta yksilöt tulkitsevat itseään ikään kuin se olisi toinen henkilö. Minä kerron tarinan ”minusta”. Pitämällä itsestä kiinni tarinoissa suhteessa sosiaalisiin rooleihin ihminen pystyy toteuttamaan tarkoitustaan ja suunnitelmiaan rehellisesti ja elinvoimaisesti. (Savickas 2012, 13–14.)

Kaksi tärkeintä paradigmaa 2000-luvulla on ammatillinen ohjaus ja urakasvatus. Ammatillinen ohjaus perustuu psykologiaan ja testeillä voidaan arvioida sekä suunnitella yksilölle sopia ammatteja ja suunnitella uraa. Urakasvatus opettaa yksilölle kypsiä asenteita ja kompetensseja, jotka valmistavat heitä

avaamaan uriaan muuttuvissa organisaatioissa. Elämänmuotoilu edustaa uutta paradigmaa urainterventiolle. Urainterventiossa paradigma tarkoittaa käytännön mallia, joka sisältää konkreettisia esimerkkejä. Tarina, jota ei voi jatkaa on tarkistettava. Tämä voi aiheuttaa ahdistusta, jos omaa identiteettiä ei ole suojattu. Ammatillisen ohjauksen paradigma tehostaa itsetuntemusta, lisää ammatillista tietoa ja tavoitteena on löytää sopiva ammatti. (Savickas 2012, 13.)

Opinnäytetyömme tutkimusosion haastattelutulosten tarkasteluun valitsimme elämänsuunnittelun ja narratiivisen ohjauksen näkökulman. Lähestymistapa sopii tämän aikakauden työelämän ja urien haasteisiin. Selvitimme millainen merkitys pajajaksolla on ollut haastateltavien elämänsuunnittelussa ja identiteetin vahvistamisessa.

2.7 Uraohjaus Tredussa

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu on perustettu 2013, jolloin Tampereen ammattiopisto TAO ja Pirkanmaan ammattiopisto (PAO), joka oli Pirkanmaan koulutuskonserni-kuntayhtymän (PIRKO) alainen oppilaitos yhdistyivät. Tredu on suomen toiseksi suurin ammatillinen oppilaitos, jossa on 14 toimipistettä kahdeksan kunnan alueella Pirkanmaalla. Tredussa opiskelee keskimäärin 17 000 opiskelijaa vuosittain noin 60 eri tutkinnossa. Tredu järjestää kolmella eri kampuksella ammatillisia perustutkintoja (29), ammattitutkintoja (21), erikoisammattitutkintoja (11) ja erilaisia lyhytkoulutuksia. Henkilöstöä on noin 1100 erilaisissa tehtävissä. Tredun missio on kohottaa ja ylläpitää ammatillista osaamista, mahdollistaa yksilölliset opintopolut, kehittää työ- ja elinkeinoelämää ja vauhdittaa yrittäjyyttä. Tredu toimii yhteiskuntavastuullisesti ja edistää hyvää elämää. (Tampereen seudun ammattiopisto s.a.)

Tredun arvot ovat **Rohkee**, **Retee** ja **Reilu**. Näillä tarkoitetaan muun muassa, että isona toimijana uskallamme yhdessä nähdä, kokeilla ja kehittää mahdollisista mahdollista, olemme rinta rottingilla tredulaisia ja avoimesti ylpeitä omasta sekä toistemme osaamisesta ja olemme reiluja toisillemme, vaalimme kestävyttä, moninaisuutta ja toimimme tasavertaisesti. Teemme yhteistyötä

ja rakennamme tulevaisuutta yhdessä kumppanien kanssa. (Tampereen seudun ammattiopisto s.a.)

Tredussa uraohjaus tukee opiskelijaa tai asiakasta hänen opiskeluaan, uraansa ja elämäänsä koskevissa valinnoissa jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. Uraohjauksella vahvistetaan heidän urasuunnittelu- ja työllistymistaitojaan sekä edistetään kiinnittymistä opintoihin, työelämään ja yhteiskuntaan. (Ohjauksen nivelet kuntoon -hanke 2021.)

Tredun asettamat tavoitteet uraohjaukselle ovat opiskelija tai asiakas

- oppii tunnistamaan omaa osaamistaan, hyödyntämään osaamistaan koulutuspolun suunnittelussa, työllistymisessä ja työuransa aikana
- saa tukea itsetuntemukseensa ja tulevaisuudenuskoonsa
- oppii hankkimaan ja käsittelemään tietoa koulutus- ja uramahdollisuuksistaan
- oppii tekemään päätöksiä erilaisissa elämän siirtymä- ja muutostilanteissa.

Uraohjaukseen Tredussa osallistuvat kaikki opetus- ja ohjaushenkilöstön toimijat; opinto-ohjaajat, omaopettajat, opettajat, pajoimijat, uraohjaajat, oppisopimustoimijat, erityisopettajat, ammatilliset ohjaajat, TreduNavi-hakupalvelujen henkilöstö ja koulutussuunnittelijat. Keskeisiä uraohjauksen toimijoita ovat omaopettajat, opinto-ohjaajat (tutkintoaloilla ja TreduNavi-hakupalveluissa) sekä uraohjaajat. Omaopettajan tehtävänä on opiskelijan ohjaus työpaikalla tapahtuvan oppimisen suunnittelussa ja työssäoppimispaikan hakemisessa, ohjaus oman alan työtehtäviin, työnhakuun ja urapoluille. TreduNavi-hakupalveluissa keskitytään koulutuksesta ja hakeutumisesta kiinnostuneiden neuvontaan, ohjaukseen, lyhytkestoiseen uraohjaukseen ja ei-valittujen hakijoiden jälkiohjaukseen. (Ohjauksen nivelet kuntoon -hanke 2021.)

Uraohjaajien keskeisenä tehtävänä on asiakkaan yksilöllinen ohjaus ja valmennus oikean koulutuspolun löytämiseksi ennen opintojen aloitusta. Uraohjaajat ohjaavat asiakkaita hakeutumista tukeviin palveluihin esimerkiksi Kurkistuskursseille ja koulutuskokeiluihin sekä antavat uraohjausta niiden aikana.

Uraohjaajat toteuttavat Kohti ammatillista koulutusta -jaksoja yhteistyössä alojen opettajien kanssa ja ohjaavat opiskelijoita jatkokoulutuspolkujen suunnittelussa. Ohjauksessa keskeistä on sisäinen ja ulkoinen moniammatillinen verkostotyöskentely hakijan asiassa (esim. TredunNavin toimijat ja OMA-valmentajat). Koulutuksen päätösvaiheessa uraohjaajat voivat olla mukana valmistuvien opiskelijoiden työllistymistaitojen tukemisessa yhteistyössä tutkintoalojen toimijoiden kanssa. (Ohjauksen nivelet kuntoon -hanke 2021.)

Tutkintoalojen opinto-ohjaajien tehtävinä on hakijoiden alakohtainen ohjaus koulutuksen valinnassa, hakijoiden ja opiskelijoiden tutustumisen järjestäminen tutkintoaloilla, opiskelijan ohjaus opintojen suunnittelussa, valinnoissa, ura- ja jatko-opintomahdollisuuksissa ja työllistymisessä. Opinto-ohjaajat ohjaavat opiskelijaa urasuunnittelussa opintojen aikana, valmistuessa ja valmistumisen jälkeen. (Ohjauksen nivelet kuntoon -hanke 2021.)

Kuva 1. Uraohjauksen toteuttaminen Tredussa (Ohjauksen nivelet kuntoon -hanke 2021)

Duunipajojen ohjaajien tehtävänä on opiskelijoiden ohjaus ja neuvonta yhteistyössä verkostotoimijoiden kanssa Tredun sisällä ja ulkopuolella. (Tampereen seudun ammattiopisto s.a.).

Asiakkaan/opiskelijan urasuunnittelun tukeminen

Ohjauksen
nivelet
kuntoon

tredu

Kuva 2. Asiakkaan/opiskelijan urasuunnittelun tukeminen (Ohjauksen nivelet kuntoon -hanke 2021)

Pajajakson aikana opiskelijoiden opintojen ohjausta, uraohjausta ja tutustumisien järjestämistä eri koulutuksiin toteutetaan yllä kuvatun urasuunnittelumallin mukaisesti. (Ohjauksen nivelet kuntoon -hanke 2021.)

3 TYÖPAJATOIMINTA TREDUSSA

3.1 Nuorten työpajatoiminta

Ammatilliset oppilaitokset ovat kehittäneet uraohjauksen palveluja, jotta nuorten olisi helpompi päästä sopivaan koulutukseen matalalla kynnyksellä pajatoiminnan kautta. Keväällä 2021 alkaneen kuntakokeilun myötä Tredussa on kehitetty oppilaitoksen omaa pajatoimintaa kuntakokeilun asiakkaille.

Nuorten työpajatoiminnan tavoitteena on parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa opinnot valmiiksi, työllistyä tai saada muuta tarvitsemaansa palvelua (Nuorisolaki 21.12.2016/1285, 13. §). Työpajatoiminnassa nuori tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti. Työpaja antaa nuorelle mahdollisuuden yksilölliseen koulutuspolkuun yhteistyössä oppilaitoksien kanssa sekä

mahdollisuuden tehdä töitä tuetusti ja auttaa työpaikan löytämisessä. Pajatoiminnan tavoitteena on nuoren syrjäytymisen ehkäiseminen ja pitää nuori kiinni opinnoissa, vähentää nuorisotyöttömyyttä ja lisätä osallisuutta. (Nuorten työpajatoiminta s.a.) Nuorten työpajat ohjaavat ja auttavat alle 29-vuotiaita nuoria opintoihin, työhön sekä tukevat elämänhallinnassa. Työpajalle hakeudutaan joko suoraan tai TE-toimiston, sosiaalitoimiston tai paikkakunnan Ohjaamon kautta. Nuori osallistuu edellytystensä mukaan henkilökohtaiseen hänelle laadittuun valmennukseen. Työpajat ovat toiminnallisia, yhteisöllisiä oppimisympäristöjä, joiden kehittämisestä ja avustamisesta vastaa Opetus- ja kulttuuriministeriö (Nuorten työpajat ja etsivä nuorisotyö s.a.)

3.2 Tredun työpajat kuntakokeilun asiakkaille

3.2.1 Oppimiskylät

Tredun monialaiset Oppimiskylät on tarkoitettu työttömille tai työttömyysuhanalaisille 20 vuotta täyttäneille työnhakijoille, joiden työnhaku on voimassa. Koulutus on tarkoitettu asiakkaille, jotka ovat kiinnostuneet osaamisen hankkimisesta käytännön työtehtäviä tekemällä asiakaskohteissa ja alan yrityksissä. Hakijalla ei tarvitse olla aiempaa työkokemusta alalta. Tämä työvoimakoulutusmalli on harkinnanvarainen ja jokainen hakemus käsitellään yksilöllisesti. Koulutusta järjestetään aloille, joilla on hyvät työllistymismahdollisuudet. Opiskelijalla on mahdollisuus oppia Tredun ja yritysten yhteisissä oppimisympäristössä työssäoppimalla, tutustua kiinnostavaan ja työllistävään alaan sekä mahdolliseen tulevaan työpaikkaan, suorittaa ammatillisen perustutkinnon tutkinnon osa/osia ja työllistyä. Koulutuksen kesto vaihtelee yksilöllisen suunnitelman perusteella. Koulutus voi kestää 6-18 kuukautta. Opinnot ja opintojen laajuus suunnitellaan opiskelijan aikaisemmin hankitun osaamisen, työkokemuksen ja aikaisempien opintojen pohjalta. Oppimiskylät ovat Hiedanrannan Oppimiskylä (Tampere), Tehdassaaren Oppimiskylä (Nokia), Oriveden Oppimiskylä (Oriveden kampus). Oppimiskylissä voit suorittaa työvoimakoulutuksena tutkinnonosia puhtaus- ja kiinteistöpalvelu-, kasvatusta- ja ohjaustoiminta-, ravintola- ja catering-, liiketoiminnan-, matkailu- ja logistiikan aloilta. (Tampereen seudun ammattiopisto Tredun s.a.)

3.2.2 Tredun Duunipajat

Tredun Duunipajat ovat kohdennettu ensisijaisesti kuntakokeilun asiakkaille, opiskelu- ja työpaikkaa vailla oleville henkilöille ja myös opintoihin lisäpotkua tarvitseville Tredun tutkinto-opiskelijoille. (Tampereen seudun ammattiopisto s.a.)

Duunipaja on joustava opiskelu- ja ohjauspaikka, joka tarjoaa avaimia:

- työllistymisen mahdollisuuksiin
- alavalintaan, opintojen suuntautumiseen ja etenemiseen
- arjen- ja elämänhallintaan
- opiskelu- ja työelämätaitojen vahvistamiseen.

Duunipajoihin voi hakeutua jatkuvalla haulla täyttämällä Tredun nettisivuilla olevan esitietolomakkeen, jonka jälkeen pajaohjaaja tai opinto-ohjaaja ottaa hakijaan yhteyttä. Duunipajalle on mahdollista tulla tutustumiskäynnille. Pääsyvaatimuksena pajalle on tarve ammatilliselle koulutukselle ja työllistymiselle sekä suomen kielen taitotaso A2.1. OMA-valmentajat ja muut ohjaustoimijat ohjaavat työttömiä työnhakijoita hakeutumaan pajoille. Duunipajoilla voi opiskella ammatillisen perustutkinnon tutkinnon osia tai osa-alueita ja yhteisiä tutkinnon osia tai osa-alueita, joita voi hyödyntää myöhemmissä opinnoissa. Duunipajoilla opiskellaan myös opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja (OPVA). Opiskelijoita tuetaan ja ohjataan jatko-opintoihin hakeutumissa ja työllistymisessä. (Tampereen seudun ammattiopisto Tredu s.a.)

Digi-duunipajassa voi opiskella oman elämän, työelämän ja opintojen vaatimia tieto- ja viestintätekniiikan perustaitoja. Pajalla opiskellaan käyttämään arjessa, työelämässä ja opinnoissa tarvittavia tieto- ja viestintätekniiikan laitteistoja, viestintävälineitä, käyttöjärjestelmiä ja ohjelmistoja. Digi-pajalla opiskellaan Internetin käyttöä, tiedonhakua ja opiskelija saa perustiedot tietoturvasasioista. Opiskelija voi suorittaa opintoja tieto- ja viestintätekniiikan perustutkinnon ammatillisista tutkinnonosista, joita hän voi hyödyntää jatko-opinnoissaan. Digi-paja antaa valmiuksia esimerkiksi tieto- ja viestintätekniiikan-, media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinnon opintoihin. (Tampereen seudun ammattiopisto Tredu s.a.)

Palvelu-duunipaja antaa valmiuksia ravintola- ja cateringalalle, hoivapalveluihin, puhdistus- ja kiinteistöpalvelualalle sekä liiketoimintaan. Palveluosaamista tarvitaan monissa ammateissa. Opinnoissa tutustutaan palvelualojen opiskeluun ja työllistymismahdollisuuksiin. Palveluosaamisessa korostuvat asiakkaiden kohtaaminen, kommunikointi, työ- ja asiakasturvallisuus sekä palvelun laatu. Opinnoissa on mahdollisuus suorittaa palveluosaamiseen liittyviä opintoja, jotka voi myöhemmin hyödyntää palvelualojen tutkintojen ammatillisissa opinnoissa, sekä suorittaa palvelualan korttikoulutuksia. (Tampereen seudun ammattiopisto Tredu s.a.)

Tekniikka-duunipaja antaa valmiuksia kädentaitoihin ja teknisille aloille. Tekniikka-duunipajassa pääsee tutustumaan pienkonekorjauksen perusteisiin. Opiskeltavia asioita ovat muun muassa asennustekniikat, työergonomia, tutustuminen erilaisiin moottoreihin, vianhaku ja diagnosointi. Pajalla on myös mahdollisuus suorittaa ammatillinen tutkinnon osa, jota voi myöhemmin hyödyntää opinnoissa sekä suorittaa alaan liittyviä korttikoulutuksia. (Tampereen seudun ammattiopisto s.a.)

3.3 Aiemmat tutkimukset uraohjauksesta ammatillisessa koulutuksessa

Saksolan (2020) opinnäytetyössä Uraohjaus ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kokemana selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia uraohjauksesta ammatillisessa oppilaitoksessa. Opinnäytetyössä tutkittiin opiskelijoiden kokemuksia oppilaitoksessa annettavasta uraohjauksesta ja kohtaako se opiskelijoiden toiveiden kanssa. Opinnäytetyö toteutettiin osana Juvenian Uusille Urille -hanketta. Saksolan opinnäytetyön tulosten mukaan uraohjaus näyttäytyy opiskelijoille varsin laajana käsitteenä. Uraohjausta ei ajateltu vain kapeasti, pelkästään ammatinvalinnanohjauksena, vaan siihen nähtiin kuuluvan myös kokonaisvaltaista itsensä kehittämistä sekä itsetuntemuksen lisäämistä. Vähemmistö opiskelijoista koki uraohjaus-käsitteen perinteisenä ammatinvalinnanohjauksena. Postmodernin urakäsityksen omaavat opiskelijat kokivat oman roolinsa uraohjauksessa ja urasuunnittelussa vahvaksi ja aktiiviseksi toimijaksi oman urapolun rakentamisessa. Saksolan tutkimuksessa oppilaitok-

nessa saatu uraohjaus koettiin enemmän opintoihin ja työllistymiseen liittyväksi ohjaukseksi, eikä opiskelijoiden kokemuksissa juurikaan näyttäytynyt kokonaisvaltaisen elämänsuunnittelun näkemys. (Saksola 2020, 39–40.)

Mäen (2019) opinnäytetyössä Starttipajan ja ammatillisen koulutuksen yhteistyön kehittämistarpeet kootaan tutkimustietoa starttipajojen ja ammatillisen oppilaitoksen yhteistyön kehittämiseen ja uusien näkökulmien saamiseen. Opinnäytetyön tuloksena syntyi tietoa, jonka pohjalta luodaan toimintamalli, jossa esitellään koulutusaloja, erityisen tuen muotoja ja miten nuoret vastaanotetaan yksilöllisesti opintoihin. Toimijoina on oppilaitoksen sisäinen organisaatio, joka muodostuu opinto-ohjaajasta, erityisopettajista ja opettajista, jotka vastaanottavat nuoret ja suunnittelevat heille yksilölliset opintopolut. Starttipajojen ohjaajien kanssa on nivelvaiheen tiedonsiirto suunniteltava yhdessä. Henkilökohtaistamisessa huomioidaan nuoren erityisen tuen tarve. Kun nuorelle asetetut tavoitteet ovat realistiset on motivoituminen opintoihin todennäköisempää. Starttipajatoimintaa pitäisi kehittää koulutuksen suuntaan ja yhteisten aineiden opiskelu starttipajoilla koettiin koulutukseen siirtymistä tukevana toimintana. Starttipajojen ohjaajat toimivat oppimisen ohjaajina, koulutuksen järjestäjän edustaja arvioi suorituksen. Opinnäytetyössä nähtiin myös tärkeänä yhteistyön kehittämisen näkökulmasta, että starttipajat saattavat loppuun opinnollistamisprosessinsa. Opinnollistamisella saadaan näkyväksi ammatillisille oppilaitoksille starttipajoilla tehty työ. (Mäki 2019, 8, 39–40.)

Ammatillisten oppilaitosten omaa pajatoimintaa on tutkittu Pikkutupa-Vaittisen opinnäytetyössä (2021) Siirtymä nuorten työpajalta ammatilliseen koulutukseen. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tutkimuksellista tietoa Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnian sisäisen siirtymän prosessin toiminnasta. Sisäisen siirtymän avulla voidaan estää syrjäytymistä sekä muodostaa suora koulutuspolku nivelvaiheessa nuorten työpajoilta ammatilliseen koulutukseen. Tulosten perustella selvisi, että kaikkien sisäisen siirtymän avainhenkilöiden tulisi olla riittävän tietoisia sisäisen siirtymän prosessin ohjeistuksesta sekä omasta roolistaan kokonaisuudessa. Koska opiskelijoiden koulutuspolut saattavat olla monipolvisia, olisi tärkeää, että koulutuksen järjestäjä huolehtii sisäisen siirtymän prosessin johdonmukaisuudesta sekä selkeydestä ja myös talon sisällä resurssien riittävydestä. Pikkutupa-Vaittinen muistuttaa, että kaikkien opettajien olisi hyvä tiedostaa, että opinto-ohjaajat eivät ole ainoita opintojen

ohjaajia, vaan opinto- ja uraohjausta antavat kaikki opettajat. Kaikki Pikku-tupa- Vaittisen haastatteluun osallistuneet henkilöstöryhmät olivat vastausten perusteella tyytymättömiä sisäisen siirtymän prosessin sujumiseen ja eri henkilöstöryhmät mieltävät prosessin tärkeäksi osaksi kokonaisuuden kannalta. Sisäisen siirtymän prosessin avulla vastataan lisääntyvään henkilökohtaisen ohjauksen tarpeeseen ja ehkäistään koulupudokkuutta. Sisäisen siirtymän prosessin toimivuus sen kaikissa vaiheissa koetaan tärkeäksi, jotta aiemmissa koulutuksissa ja palveluissa tunnistetut heikoilla jatko-opintovalmiuksilla varustetut sekä haastavissa elämäntilanteissa olevat opiskelijat tai asiakkaat eivät putoaisi tarvitsemiensa palveluiden ulkopuolelle, vaan siirtymä olisi sujuva ja myös oikea-aikainen. Nivelvaiheissa, esimerkiksi nuorten työpajoilta tutkinto-opiskelijaksi siirryttäessä, on putoamisen riski aina olemassa, mikäli toimintojen väliin jää tauko. Saumattomalla ja monialaisella yhteistyöllä sekä henkilöstön sitoutumisella on suuri merkitys pudokkuuden ehkäisemisessä. (Pikku-tupa-Vaittinen 2021, 68–71.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen kohdejoukko

Kuntakokeilun myötä Tredussa on kokeiltu keväästä 2021 alkaen uusia matalan kynnyksen palveluja ns. duunipajoja kuntakokeilun asiakkaille. Duunipajojen toiminta on kokeiluvaiheessa ja vielä muotoutumassa. Tästä syystä on tärkeää selvittää pajajakson vaikuttavuutta kuntakokeilun asiakkaiden sekä oppilaitoksen näkökulmasta.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

- 1) Millainen merkitys duunipajajaksolla oli osana opiskelijoiden elämänsuunnittelua?
- 2) Millainen merkitys duunipajajaksolla oli osana opiskelijoiden uratariinaa?

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää asiakkaiden kokemuksia pajajakson merkityksellisyydestä heidän elämän- ja urasuunnitelmiinsa, kouluttautumiseensa ja työllistymiseensä.

4.2 Teemahaastattelun toteutus

Aineistonkeruumenetelmänä käytämme teemahaastattelua. Haastattelussa tehtävänä on välittää näkemyksiä haastateltavien ajatuksista, heidän kokemuksistaan, käsityksistään ja tunteistaan (Hirsjärvi & Hurme 2008, 41). Teemahaastatteluun valmistellaan teemat aiempien tutkimusten ja aihepiiriin tutustumisen pohjalta. Haastattelu ei etene yksityiskohtaisten kysymysten kautta vaan väljemmin ja joustavasti tiettyihin ennalta suunniteltuihin teemoihin kohdistuen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Teemahaastatteluiden toteutukset voivat vaihdella lähes avoin haastattelu -tyyppisistä aina strukturoidusti eteneviin haastatteluihin. Tutkimuksessamme käytimme puolistrukturoitua haastattelua, jossa esitimme kaikille haastateltaville samat tai lähes samat kysymykset samassa järjestyksessä ja tarvittaessa teimme tarkentavia kysymyksiä. Etukäteen valitut teemat perustuivat tutkimuksen viitekehukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87–88.)

Päädymme tutkielmamme teemahaastattelussa neljään pääteemaan.

Haastatteluteemat olivat

- 1) käsitys itsestä
- 2) ammatillinen minäkuva
- 3) urasuunnitelma
- 4) kokemuksia pajajaksolta.

Teemahaastattelussa huomioidaan haastateltavien tulkinnat sekä heidän merkityksenantonsa. Vapaalle puheelle annetaan mahdollisuus ja ennalta määritellyt teemat keskustellaan kaikkien haastateltavien kanssa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Käytimme teemahaastattelulomaketta (liite 1), joka jaettiin haastattelun alussa ja johon haastateltava allekirjoitti suostumuksensa. Lomakkeelta haastateltava pystyi myös seuraamaan haastattelun etenemistä. Kerroimme nauhoittavamme haastattelut Teamsillä ja, että aineistoa käsitellään anonyymisti, se on vain meidän käytössämme ja se

tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua. Haastattelut etenivät haastatteluteemojen mukaan keskustelunomaisesti ja ne kestivät keskimäärin tunnin. Haastattelut toteutettiin oppilaitoksen tiloissa sekä yhden haastateltavan kotona.

Tuomi ja Sarajärvi (2002) esittelevät teemahaastattelun eduiksi sen, että haastattelussa voidaan tarkentaa ja syventää kysymyksiä haastateltavien vastauksiin perustuen ja näin mekin haastatteluissa toimimme. Teemahaastattelussa on keskeistä huomioida haastateltavien tulkinnat teemoista, heidän niille antamat merkitykset ja miten ne syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelussa tavoitteena on löytää tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisia merkityksellisiä vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87–88.) Teemojen käsittelylaajuudet vaihtelivat haastateltavien vastauksien mukaan.

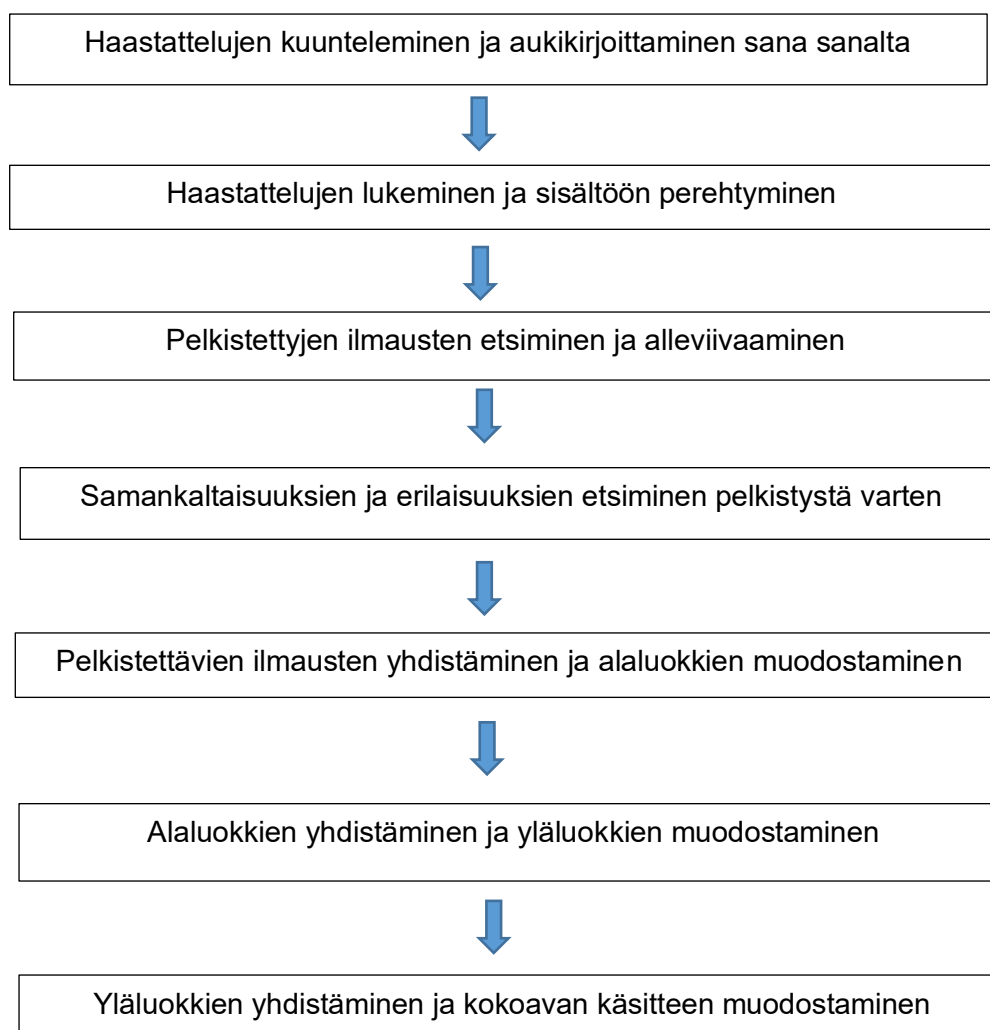
Teemahaastattelussa on olennaista, että haastateltavat ovat kokeneet aihepiiriin liittyvän tilanteen ja haastattelu kohdistetaan tutkittavien henkilöiden omakohtaisiin kokemuksiin. Teemahaastattelu tuo tutkittavien äänen kuuluviin tuoden esille yksilön ajatuksia, hänen tuntemuksiaan ja kokemuksiaan sekä sanatonta kokemustietoaan, että elämysmaailmaansa. Laadullisessa haastattelussa omakohtaisten kokemusten lisäksi on tärkeää haastateltavan kyky ja halukkuus keskustella aihepiiristä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48). Kaikki haastateltavamme olivat puheliaita sekä yhteistyöhaluisia ja vastasivat kysymyksiimme kokemustensa pohjalta.

4.3 Aineiston analyysimenetelmä

Aineiston analyysimenetelmänä käytimme teorialähtöistä sisällönanalyysiä, joka muodostettiin teorialähtöisesti. Aineiston analyysin luokittelu perustuu teoriaan, malliin tai käsitejärjestelmään. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä muodostetaan ensin analyysirunko, jonka sisälle muodostetaan erilaisia luokituksia tai kategorioita aineistosta. Aineistosta etsitään sisältöjä lausumista, jotka kuvaavat kategorioita ja jotka on määritelty aikaisemman tiedon pohjalta. Ulkopuolelle jäävistä asioista voidaan muodostaa uusia luokkia sisällönanalyy-

sin periaatteiden mukaisesti. Valmis aikaisemman tiedon perusteella muodostettu käsiterunko ohjaa aineiston analyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 127-131.) Muodostimme analyysirungon haastattelukysymysten teemojen pohjalta.

Käsittelimme laadullisen aineiston analyysiprosessin seuraavasti: 1) Aineisto pelkistettiin (redusoitiin), jolloin aineistosta poistettiin merkityksetön tieto, pelkistettiin litteroimalla ja värikoodaamalla olennaiset ilmaukset. 2) Aineiston ryhmittelyssä (klusterointi) käytiin alkuperäiset ilmaukset tarkasti läpi ja etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia aineistosta. Aineiston ryhmittely loi pohjan tutkimuksen perusrakenteelle ja kuvasi alustavasti tutkittavaa ilmiötä. 3) Teoreettisten käsitteiden luomisen (abstrahointi) vaiheessa erotettiin keskeinen tieto ja tiedon perusteella luotiin teoreettisia käsitteitä yhdistelemällä luokituksia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 127-131.) Analysoimme tutkimusaineistomme Tuomi & Sarajärven (2002) teorialähtöisen sisällönanalyysimallin pohjalta.

Käsittelimme aineiston ja värikoodasimme haastateltavien vastaukset. Et-simme aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia myös sukupuoli- ja kulttuuritaustojen mukaan. Tutkimme aineistoa, kirjasimme johtopäätöksiä ja peilasimme niitä teoriaan.

Yläluokka	Alkuperäinen ilmaisu/lausuma	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
KÄSITYS ITSESTÄSI Käsitys opintomenestyksestä	5. En ole ennen ollut hyvä koulussa ikinä, että on keskeneräisiä tutkintoja, josta aiemminkin sanoin, mutta nyt on uutta yritystä. 1. No joo arvosanojen perusteella kyllä, että mulla on ollut helppo oppia. Mutta mulla on ollut aika paljon koulussa ongelmana justiinsa luokkatilanne luokassa oleminen ja siinä opiskelu.	5. Käsitys koulumenestyksestä tosi huono 5. Keskeneräisiä toisen asteen tutkintoja 1. Käsitys koulumenestyksestä hyvä 1. Keskittymisongelmia isossa luokassa 1. Tykkää opiskella omalla tavalla	Käsitys oppijana

Kuva 3. Esimerkki teorialähtöisen sisällönanalyysin pelkistämisvaiheesta.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Käsitys itsestä

Käsitys koulu- ja opintomenestyksestä

Haastateltavien käsitys koulu- ja opintomenestyksestään oli vaihteleva. Haastateltavien kokemus opintomenestyksestään aiemmissa ja nykyisissä opinnoissa vaihteli kohtalaisesta kiitettävään. Neljä haastateltavaa piti opintomenestyksensä hyvänä ja yksi erinomaisena. Yhdellä haastateltavalla oli kohtalainen käsitys koulu- ja opintomenestyksestään ja hänellä oli useita keskeneräisiä toisen asteen opintoja.

Kyllä olen ollut **ihan hyvä** opiskelija koulussa, koska mä **tykkään** oikeesti **opiskella**.

En ole ennen ollut **hyvä koulussa ikinä**, että on keskeneräisiä tutkintoja, josta aiemminkin sanoin, mutta nyt on uutta yritystä.

Peruskoulussa oli tota semmoiset, kun matikka fysiikka kemia ne olivat vitosta ja englanti oli kasi ja muut oli **sillain keskiarvo seitsemän paikkeilla** ja nyt on amiksessa matikka hieman nousnut mutta muuten semmosta keskiarvoa.

Muistan silloin kymppiluokalla halusin nostaa mun **keskiarvo** kuutosesta **kasiin** ja mä tein sen.

Yhdestä niinku 5 (arviointiasteikko) matematiikka se oli 4 totta kai se oli 5 mutta se oli niinku **arvio 4.3** mä voisi niinku mennä viiteen asti.

Sirviön (2011) mukaan opintomenestystä voidaan arvioida objektiivisesti joko määrällisesti tai laadullisesti. Opintomenestyksen taustalla vaikuttavia tekijöitä voivat olla henkilön ikä, sukupuoli, tausta sekä persoona. (Sirviö 2011, 12.)

Hyvästä opintomenestyksestä huolimatta haastateltavat eivät olleet vielä löytäneet sopivaa koulutusta ja useammalla oli vähintään yksi kesken jäänyt tutkinto, tai suoritetun tutkinnon alavalinta oli ollut väärä. Kolme haastateltavista kertoi henkilökohtaisista haasteista omassa elämässään, joita olivat esimerkiksi jaksamisen ja mielenterveyden pulmat. Yksi maahanmuuttajanuori oli kotimaassaan suorittanut jo kaksi ammatillista tutkintoa ja toisella ei ollut vielä ytutkintoa. Tutkimuksessamme haastateltavat kokivat, että heillä on pääsääntöisesti hyvä opintomenestys, mutta he eivät täyttäneet Mieskosen (2017) tutkielmassa esitetyn menestyneen opiskelijan kriteereitä. Näissä kriteereissä menestynyt opiskelija opiskelee tehokkaasti, ei keskeytä opintojaan, valmistuu tavoiteajassa sekä työllistyy.

No aina mä oon ajatellut, että kunhan pääsee läpi mutta, ihan sil-lain kohtalaisia peruskouluissa niin **seiskaa ja kasia** ja on siellä muutama kuutonenkin tullut tietyissä aineissa. Ja sitten taas **amiksessa** on enemmän ollut, ehkä vähän parempia arvosanoja, että olikohan se nyt sitten ykkösestä vitoseen niin ehkä about samanlaisia **kolmosia ja nelosia**, että se on aina siinä ihan keskivaiheella tai siitä vähän parempi, mutta semmoisia ihan kohtalaisia, semmoisia hyviä.

Siellä maksimiarviointi oli niinku 5 pistettä ja mulla oli ihan keskiarvoa niinku **kolmosia nelosia**.

Vastaustensa mukaan pääosin hyvän koulumenestyksen omaavat haastateltavat kokivat itsetuntonsa hyväksi. Haastateltava, jolla oli kohtalainen koulumenestys, koki itsetuntonsa pääosin hyväksi mutta koki itsensä epävarmaksi

uusissa ja oudoissa tilanteissa.

Tutummissa tilanteissa hyvä itsetunto mutta sillain **uusissa ja oudoissa tilanteissa epävarma.**

Tutkimuksessamme opiskelijoiden sukupuolten välillä ei ollut havaittavissa eroja. Itsetunnon ja koulumenestyksen välillä on huomattu olevan vahva yhteys, jonka mekin tuloksissamme huomasimme yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Väitetään jopa, että itsetunto on koulumenestyksen tärkeimpiä selittäjiä. Itseensä luottamisella ja vahvalla käsityksellä omista oppimiskyvyistä on suurempi merkitys koulumenestykseen kuin esimerkiksi älykkyydellä. (Keltikangas-Järvinen 1998, 40.) Tulkintamme mukaan neljällä haastateltavista oli hyvä itsetunto, yhdellä erinomainen ja yksi ei vastannut kysymykseen.

Haastateltavista viisi vastasi, että tykkää opiskella ja kokee pärjäävänsä opinnoissa.

Oon tykännyt opiskella mutta omalla tavalla.

Kyllä olen ollut ihan **hyvin hyvä** opiskelija koulussa koska mä tykkään oikeesti opiskella.

No joo arvosanojen perusteella kyllä, että mulla on ollut **helppo oppia.**

No kyllä mä itse näen silleen niin kun itsenäni nähden olen sellainen **teen aina parhaani.**

Sitten mulla koulussa on, mä löysin paljon **uusia ystäviä** ja opin paljon uusia asioita.

Olen ollut hyvä, jos mä oon koulussa niin mun ei sitten tarte lukea kokeisiin. Pystyn silleen **oppii kuuntelemalla.**

Yhden haastateltavan kokemukset opinnoissa menestymisestä eivät ole olleet hyviä, mutta pajajaksolla hän oli kokenut, että oli löytänyt uuden mahdollisuuden opiskella ja pärjätä opinnoissa.

En ole ennen ollut hyvä koulussa ikinä, että on keskeneräisiä tutkintoja, josta aiemminkin sanoin, mutta **nyt on uutta yritystä.**

Banduran (1997) mukaan opiskelumotivaatio ja pystyvyysuskomukset suuntaavat opiskelijan akateemisia tavoitteita ja niiden saavuttamista. Pystyvyysuskomuksilla tarkoitetaan ihmisten uskomuksia omista kyvyistään saada aikaan haluamansa asia. (Pystyvyyskokemus oppimisen keskiössä s.a.) Ennakkokäsityksistämme poiketen haastateltavat vastasivat, että heillä oli hyvä opiskelumotivaatio ja vankka usko omiin opiskelukykyihinsä. Meitä pohditutti yhden haastateltavan erittäin huono käsitys koulumenestyksestään ja siihen johtaneista syistä, jotka eivät haastattelussa käyneet ilmi, mutta voisivat selittyä esimerkiksi huonolla peruskoulun päättötodistuksella, opiskeluryhmän heikolla oppimisympäristöllä tai perheen koulutustasolla.

Käsitys uusien asioiden oppimiskyvystä

Kysyessämme opiskelijoiden käsitystä heidän uusien asioiden oppimiskyvystään kolme haastateltavaa koki oman oppimiskykynsä hyväksi, yksi melko hyväksi, yksi erinomaiseksi ja yksi heikoksi. Hyvän tai ihan hyvän koulumenestyksen ilmoittaneista haastateltavista yhdellä oli keskittymisvaikeuksia isossa ryhmässä ja hän olisi halunnut opiskella yksin omalla tavallaan. Eräs vastaajista koki oppivansa paremmin tekemällä, kun lukemalla ja toinen paremmin kuuntelemalla kuin lukemalla. Opiskelukykyyn vaikuttaa opetus- ja ohjaustoiminta, johon kuuluu opetuksen laatu, opettajien pedagoginen osaaminen sekä opintojen ohjaus. Opiskelukykyä voidaan edistää myös opiskelijoiden hyvillä suhteilla opetushenkilökuntaan ja opetusmenetelmien monipuolisuudella. (Tietoa oppimisesta 2021.) Tämä vahvistui myös haastatteluissamme, joissa neljä vastaajaa totesi, että oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät ovat vaikuttaneet heidän oppimiskykyynsä.

Justiinsa **oppinut** niin kun mä **en voi sanoa helpolla**, mutta sil-lain. Oon tykännyt **opiskella** mutta vähän niinku **omalla tavalla**.

Ei sen aikaisilla menetelmillä ollut.

Mutta mulla on ollut aika paljon koulussa ongelmana justiinsa luokkatilanne luokassa oleminen ja siinä opiskelu. Mulla on hel-posti **keskittymisongelmaa** luokassa ja mä oon aina ollut tosi ujo niin se oli tosi häiritsevää, kun mullakin oli tosi iso luokka peruskoulussa. Mä aina kiinnitin huomiota kauheasti muihin ihmisiin ja se häiritsti mun sitä keskittymistä ja että mä **tein parhaiten silloin kun mä sain olla itsekseni ja opiskella**.

Mutta **käsillä oon hyvä tekemään** asioita, että senkin takia, että täällä on esimerkiksi ollut paljon helpompaa oppia noita uusia asioita kuin se, että pitää lukea kirjasta, että pitää muistaa, mutta käsillä tekeminen, niin se on ollut opeteltavaa.

Yhtä lukuun ottamatta haastateltavat kokivat, että heillä on hyvä oppimiskyky ja hyvä itsetunto. Näkemyksemme on samansuuntainen kuin Keltikangas-Järvisen (1998) näkemys hyvän oppimiskyvyn ja vahvan itsetunnon välisestä yhteydestä. Opiskelijat olivat pajajaksolla havainneet oppivansa parhaiten rauhallisessa oppimisympäristössä, tekemällä oppien, itsenäisesti oman aikataulun mukaan tietäen, että apua on tarvittaessa saatavilla.

Tuen tarve opinnoissa

Selvittäessämme pajaopiskelijoiden tuen tarvetta heidän aikaisemmissa opinnoissaan, yksi haastateltavista sanoi, että ei ole saanut tukea, mutta olisi tarvinnut sitä paljon. Maahanmuuttajataustaisilla haastateltavilla ei ole ollut lainkaan tukea tarjolla kotimaassaan ja toinen heistä koki tällä hetkellä tarvitsevansa suomi toisena kielenä -tukea enemmän. Suomalaisessa koulujärjestelmässä oppilaan erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tarvittavasta tuesta. Erityisopetus on lähtökohtaisesti pedagogista oppimisen tukea ja muu tuki kohdistuu koulunkäymiseen. (Erityinen tuki 2023.) Haastateltavien kokemukset tuen saamisesta vaihtelivat ja meitä yllätti haastateltavien vähäinen tuen tarve. Kuitenkin näyttää siltä, että ainakin yhden haastateltavan kohdalla oikeus erityiseen tukeen on jäänyt kokonaan toteutumatta.

En saanut mutta **olis in tarvinnut paljon tukea.**

No kun mä ajattelen tota Kosovossa **ei ole mitään tukea.** Just joo on pakko joku perheestäsi käy koulun ei se maksa koulun mutta kun sä haluat ostaa joku kynä tai jotain ei saa uutta ei kukaan.

Mulla oli se **ymmärtämisen vaikeuksia**, kun mä en tiennyt paljon sen joku ammattilaisen sanoja niinku, no joo.

Peruskoulussa mä **sain ylä- ja ala-asteella matikan kanssa**, mutta en mä sitten sen jälkeen jotenkin kysynyt apua, että mä oon pysynyt ihan hyvin sillain kärryillä sitten muiden kanssa, mutta se oli aina siinä iässä sitten vaikeampaa oppia.

Duunipajoilla kaikilla opiskelijoilla oli mahdollisuus opiskella opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja (OPVA-opintoja). Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden, joiden äidinkieli ei ole suomi, on mahdollista suorittaa suomi toisena kielenä -opintoja. Duunipajojen opettajilla ja ohjaajilla on enemmän resurssia antaa tarvittaessa kokonaisvaltaista tukea ja ohjausta opiskelijoille ammatillisten tutkinnonosien tai niiden osa-alueiden ja yhteisten opintojen suorittamiseen.

Näkemys sosiaalista- ja ryhmätyötaidoista

Tutkielmassamme haastateltavien kokemukset heidän sosiaalisista taidoistaan poikkesivat suuresti toisistaan. Tutkimustulosten mukaan kahdella haastateltavista oli erinomaiset, yhdellä hyvät, yhdellä kohtaiset ja kahdella haastateltavista oli heikot tai heikohkot sosiaaliset- ja ryhmätyötaidot. Keltikangas-Järvisen (1998) mukaan itsetunto liittyy sosiaalsiin taitoihin ja kykyyn tulla toimeen muiden ihmisten kanssa. Tästä poiketen puolet haastateltavista kokivat hyvästä itsetunnosta ja hyvästä koulumenestyksestä huolimatta omat sosiaaliset taitonsa heikoksi tai heikohkoksi. Haastateltavat, joilla oli tulkintamme mukaan erinomaiset sosiaaliset taidot kuvasivat itseään esimerkiksi kapteeniksi tai johtajaksi, jotka ottavat mielellään ohjat käsiinsä.

No ehkä enemmän se **johtaja**, että yleensä näissä tämmöisissä nuorempien kanssa, kun on tai omaa ikäluokkaa niin on sillä, että kaikki on vähän, että ei oikein tiedä mistä aloittaa mitä tehdä. Niin sitten mä yleensä aina otan ensimmäisenä sen, että hei no aloitetaanko tästä, tehdäänkö näin ja näin että se tulee jotenkin itsellä helpommin ottaa ne ohjat käsiin. Ehkä se on toi johtaja, mutta sitten totta kai, jos on jo johtaja niinku porukassa niin sitten semmoinen, että toimii sääntöjen mukaan, tehdään sitä mitä sanotaan.

Ensiksi voisi sanoa, että mulla on **parempi tehdä** jotain **yksin**, mutta mulla on ihan sama onko se ryhmässä tehtävä tai niinku ihan itte tehdä jotain. Juu mä oon ihan rauhallinen ja ahkera yrittää tehdä kaikki niinku siistiksi juu.

Ryhmätilanteessa mä usein **vetäydyn** siihen vierelle en oikein saa tilanteesta kiinni, katselen vaan, kun muut tekee ja **en pysty osallistumaan** siihen tai osaa.

Sosiaaliset taidot ja kyky tulla toimeen muiden ihmisten kanssa liittyvät itsetuntoon. (Keltikangas-Järvinen 1998, 36-37). Tämä voisi olla yksi selittävä tekijä miksi haastateltavat olivat pajajaksolla saamassa tukea elämän- ja ura-

suunnitteluun. Sosiaalsiin taitoihin liittyvää itsetuntoa voidaan mitata menestymisellä työelämässä ja kyvyllä vuorovaikutukseen ihmisten kanssa. (Keltikangas-Järvinen 1998, 26–27).

Käsitys luonteenpiirteistä

Tutkielmassamme neljä haastateltavaa pitää itsetuntoaan hyvänä ja yksi erinomaisena ja yksi ei vastannut kysymykseen. Itsetuntoa kuvaa se, kuinka paljon hyviä ominaisuuksia ihminen tunnistaa itsessään. Haastateltavista usea koki itsensä asialliseksi, herkäksi, empaattiseksi, ystävälliseksi, luovaksi. Muutama koki itsensä ujoksi sekä araksi ja muutama myös rohkeaksi.

No mä oon omasta mielestäni just **ujo**. Kumminkin yritän olla **ystävällinen** ja **kohtelias** oon. Oon **luova** ja sellainen **herkkä**. Tosi **tunteikas** ihminen joo. Vähän semmoinen **haaveilija**.

Nykyään oon **itsevarma**. Totta kai on niitä hetkiä, kun on vähän epävarma itsestään. On tässä vuoden sisään löytänyt enemmän itsensä ja kasvanut niinku ihmiseksi, mikä haluaa olla tai miksikä haluaa kasvaa. Ja löytänyt sitä mistä itse tykkään, mitä haluaa tehdä tulevaisuudessa, niin ei oikein ollut varaa niinku siihen epävarmuuteen. Ja löytänyt jo vähän itsensä, että on nyt itsevarma.

Mä oon **empaattinen, iloinen, sosiaalinen**. Joskus itsetunto ei ole ihan hyvää, mutta joskus on. Mä oon kanssa joskus **tunteellinen** vielä.

Kun ihminen näkee omassa minäkäsityksessään enemmän positiivisia ominaisuuksia, niin itsetunto on hyvä, kuten myös haastattelutuloksemme osoittivat ja kun negatiivisten ominaisuuksien määrä on suurempi niin itsetunto on huono. Myös heikkouksien tiedostaminen kuuluu hyvään itsetuntoon. (Keltikangas-Järvinen 1998, 17–23). Haastateltavien hyvä itsetunto ja itsetuntemus yllätti tutkijoiden ennakkokäsitykset pajajakson asiakkaista. Vain yksi koki itsetuntonsa huonoksi ja loput haastateltavista vastasivat itsetuntonsa olevan hyvä. Kaikki haastateltavat löysivät itsestään useita positiivisia luonteenpiirteitä ja tiedostivat myös heikkouksiaan.

Käsitys fyysisistä ominaisuuksista

Nuorille on tyypillistä oman ulkonäön tarkkaileminen ja itsensä vertailu vallitsevan kulttuurin mukaiseen naisen ja miehen malleihin, näin nuoret tutustuvat itseensä ja testaavat muiden suhtautumista. (Välimaa 2001, Ojalan 2011, 19 mukaan). Haastateltavien oli vaikea lähteä kuvailemaan itseään ja heidän käsityksensä fyysisistä ominaisuuksistaan vaihtelivat. He kuvailivat itseään ainoastaan haastattelussa annettujen esimerkkiadjektiivien mukaisesti. Haastateltavista useampi kuin yksi koki itsensä urheilulliseksi, kauniiksi, vahvaksi ja kömpelöksi. Kaksi koki itsensä ylipainoiseksi. Yksi vastasi olevansa myös viehättävä. Tutkielmamme tulosten mukaan sukupuoli ja kulttuuri vaikuttivat nuorten kokemaan ruumiinkuvaan. Kaksi maahanmuuttajataustaista nuorta miestä olivat kehotytyväisimpiä haastateltavistamme.

Vahva ja lihava samaan aikaan. Mä voin jaksaa tehdä kaikki tässä, kun mä olen. No tota kai mä olen vahva, mutta mä ajattelin, että mä rakastan syödä lihava kun oon.

No mulla on ihan hyvin olo tästä, kun mä käyn joka päivä salilla niin. **Urheilullinen ja vahva** olo niin.

Nuorella ruumiinkuva muodostuu hänen aisteihinsa, tunteisiinsa, asenteisiinsa, kognitiivisuuteensa ja käyttäytymiseensä liittyvistä osa-alueista. (Ricciardelli & McCabe 2003, Verplanken & Velsvik 2008, Ojalan 2011, 18–19 mukaan). Havinghurstin (1972) mukaan yksi nuoren kehitykseen kuuluva tehtävä on luoda omasta muuttuneesta kehostaan positiivinen ruumiinkuva. Myös sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutteet muokkaavat nuoren ruumiinkuvaa. (Ojala 2011, 18–19.) Pohdimme voisiko osalla pajaopiskelijoista positiivisen ruumiinkuvan muodostamisen kehitystehtävä olla vielä vaiheessa, koska heidän oli niin vaikea itse keksiä itseään kuvaavia adjektiiveja.

Mä oon ihan hyvä tekee justinsa käsilläni kaikkia käsitöitä ja semmoista, mutta mä oon samalla tosi **kömpelö** kyllä. Mä en ole kauhean urheilullinen, liikunta oli yks mun pahin aine koulussa tai aine. Joo en tykkää liikkumisesta. Ei ikinä ollut mun juttu.

Mä oon **kaunis**. Mä oon **vähän ylipainoinen**, mutta en lihava ole. Olisi kiva pystyä sanomaan, että mä oon urheilullinen, mutta en ole, mut mä niin rakastan liikuntaa mut mä en tee, mä en tiedä miksi.

Ruumiinkuvan kokonaisuuteen kuuluu osana se, kuinka tärkeänä asiana henkilö kokee ulkomuotonsa arvioidessaan itseään ja miten henkilö kokee kehittyväisyyden tai -tyytymättömyyden. (Cash & Deagle 1997, Ojalan 2011, 18 mukaan.) Onko tällä yhteys yhden haastateltavan tulkintamme mukaan kiusalliseen kokemukseen kysymyksestämmme, sillä hän löysi vain yhden itseään kuvaavan piirteen, urheilullinen? Tämä vastaus yllätti meidät, koska hän ei fyysisesti näyttänyt tyypilliseltä urheilijalta.

Ehkä urheilullinen muuta ei oikein.

Jokainen ihminen on oma yksilöllinen anatominen ja fysiologinen kokonaisuus. Fyysinen minä koostuu kaikesta aineellisesta, jota voi koskettaa, mitata ja tutkia. Fyysinen minä näkyy ulospäin, kun taas muut persoonallisuuden liittyvät asiat toimivat sisällämme. Ihmisen suhde omaan kehoonsa eli ns. kehokuva kuuluu fyysiseen minään. (Dunderfelt 2012, 15.) Nuoren mielikuva omasta kehostaan on vahvasti yhteydessä hänen sosiaalisiin ja taloudellisiin konteksteihin. O’Dea ja Abrahamin (2000) ovat todenneet, että minäkuvalla ja ruumiinkuvalla on selvä yhteys. (Ojala 2011, 19.) Havaitsimme tutkimuksemme yhteyden hyvien sosiaalisten taitojen ja positiivisen ruumiinkuvan välillä. Haastateltavien, jotka kuvailivat sosiaalisia taitojaan kohtalaisiksi tai heikoiksi oli selkeästi vaikea kuvailla fyysisiä ominaisuuksiaan.

Pajajakson vaikutukset käsitykseen itsestä

Opiskelijat kokivat, että pajajaksolla oli selkeästi positiivinen merkitys heidän käsitykseensä itsestään. Nuoret naiset kokivat, että jakso oli vahvistanut heidän identiteettiään, parantanut ja vahvistanut heidän itsetuntoaan. Nuoret miehet kokivat konkreettisemmin pajajakson hyödyt esimerkiksi lisääntyneenä ymmärryksenä opintosuoritusten ja osaamispisteiden hyödyllisyydestä jatko-opintoja varten sekä digiosaamisen lisääntymisen. Kaikki haastateltavat kokivat pajajakson selkiyttäneen alavalintaa, urasuunnittelua, auttanut elämässä eteenpäin menemiseen ja lisännyt uskoa omiin kykyihin.

On mulla nyt onnistunut paremmin, kun mää olen noita yleisiä tutkinnon osia täällä tehnyt, niin ne on **onnistunut paremmin kuin ikinä ennen**. Enimmäkseen varmaan sen takia, kun on saanut tehdä yksin tehdä niitä ja sitten paljolti omalla aikataululla.

On saanut aika hyvin sillain muutettua, että en ookaan ehkä ollut niin huono koulussa vaan ne menetelmät ollut ei niin hyviä mulle toimivia.

Ennen kun mä tulin Duunipajaan, niin mä en oikeasti tiennyt, että mä oikeasti **pääsen alalle mihin mä haluan**. Se ne tekivät sen eteen töitä, että mä oikeasti uskon siihen. Niin mä uskoin ja mä pääsin. No niin se oli ihanaa. **Henkisesti vahvempi**.

No kun mä ajattelin, että mä olen ollut sosiaalinen. Mutta kun mä tulin tänne, mä olen **enemmän sosiaalinen**, koska ennen kun mä tulin tänne Suomeen se on mulla, oli vaan niinku ulkomaalainen kavereita itse koska mulla ei se oltu niin kova kieli niinku kun mä puhuin joku suomalainen kanssa mua, jännitti mä sanoin, että jos mä sanoin jotain väärin ehkä se hymyilee tai joka kerta mä menin niinku takaisin ja jännitti mutta kun mä tulin tänne. Täällä on niin paljon niinku opiskelijoita, ja sen jälkeen mä **aloitin puhua enemmän suomea**. Ja. Se oli niinku se **autto niin paljon mulle kaikista**.

Haastateltavista neljä oli päässyt jo erittäin hyvään vauhtiin oman elämän suunnittelussa ja identiteettiössä. He olivat aktiivisesti reflektoineet toimintaansa ja vahvuuksiaan oman identiteettitarinansa muodostamiseksi. Pajajakson vaikuttavuus nuorten elämän- ja urasuunnitteluun oli tulkintamme mukaan merkittävä. Neljä pajajaksolaista oli saanut opiskelupaikan Tredusta tutkintoon johtavasta koulutuksesta ja yksi oli hakenut opiskelupaikkaa, mutta opiskelija-valinta oli kesken. Yksi pajajaksolaista kävi pajajakson ohella töissä ja aikoo hakea myöhemmin tutkinto-opiskelijaksi Treduun.

5.2 Ammatillinen minäkuva

Ammatillinen näkemys ennen pajajaksoa

Ammatillisella identiteetillä tarkoitetaan yksilön omaan aiempaan elämäänsä perustuvaa ammatillista käsitystä itsestään. Ammatillinen identiteetti kuvaa yksilön suhdetta työhön, ammatillisuuteen sekä millaiseksi ammattilaiseksi hän haluaa tulla. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2008, 26.) Ammatillinen identiteetti syntyy jatkuvuudesta, jossa menneisyys saatetaan yhteen suunnitellun tulevaisuuden kanssa. Identiteetti ja siihen liittyvät sosiaaliset kytkennät ovat kaikissa yhteiskunnissa turvallisuuden edellytys. Yksilöllä ja hänen toimintaympäristöllään on historiansa ja epäjatkovasta maailmasta selvittää vain jatkuvuuk-sien turvin. (Onnismaa 2008, 13.) Usealla haastateltavista oli jo opintoja ja

työkokemusta eri aloilta. Ammatillinen identiteetti oli jo lähtenyt syntymään ennen pajajaksoa. Kahdella oli jo yksi tai useampi ammatillinen tutkinto ja kahdella oli kesken jääneitä ammatillisia opintoja. Näistä kolme koki kuitenkin tehneensä väärän alavalinnan ja olivat ohjautuneet pajalle. Kahdella haastateltavista ei ollut aiempia ammatillisia opintoja, mutta heillä oli kuitenkin selkeä näkemys omasta alasta. Haastateltavat kertoivat, että he olivat opiskelleet tai hällunneet opiskella ennen pajajaksoa seuraavilla aloilla tai seuraaviin ammatteihin: kokki, media-ala, siivousala, nuoriso-ohjaaja, IT-ala, autoala, kirjanpitäjänä, hyvinvointi- ja sosiaali- ja terveysala, tarjoilija.

Peruskoulussa niin mä **toivoin kokiksi** silloin hirveästi. Mä olin semmoinen justiinsa **luova ihminen** mä haluaisin tehdä jotain niinku luovasti käsitöitä tai semmoista työkseni.

Mulla on ollut aina tiedossa, mitä mä halusin tehdä ja se oli tota **nuoriso-ohjaajana** oleminen.

Mä en oikein tiedä, se oli vähän, että **asiakaspalvelu**, se on semmoinen niin kun helppoa tai tulee sillain niinku helposti, mutta samaan aikaan se **ei ole yhtään** niin kun **mun juttu**.

Nykyisessä muuttuvassa työelämässä on tärkeää, että tunnistaa oman ammatti-identiteettinsä ja suhteensa työhön sekä ammattiin. Tätä tarvitaan myös oman osaamisen näkyväksi tekemisessä ja osaamisen markkinoinnissa. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2008, 27.) Tutkielmassamme haastateltavat tiedostivat jo realistisesti vahvuuksiaan ja heikkouksiaan. He tiedostivat myös hyvin muuttuvan työelämän haasteet ja usea haastateltavista kertoikin, että voisi työskennellä erilaisissa, vaihtuvissa tehtävissä ja opiskella myös useamman ammatin tulevaisuudessa.

Arvot ja rooli-ihanteet

Arvoiksi kutsutaan asioita, joita pidetään tärkeänä tai hyvänä ja ne ohjaavat ihmisten toimintaa sekä tekoja ihanteina tai tavoitteina. (Lehtonen 2009, 8.) Aaltonen ja Junkkari (1999, 60–61) ovat esittäneet arvoille seuraavia määritelmiä; arvot ovat asioita, jota pidämme tärkeänä, ne ohjaavat valintojamme, ovat näkemys siitä, millaiset päämäärät ovat parempia kuin toiset, arvot perustuvat

sekä järkeen että tunteisiin ja tunnekokemukset vaikuttavat ihmisten arvovalintoihin.

Auttaa niitä **nuoria** erilaisissa tilanteissa ja näyttää niille, että on ihmisiä, jotka pystyvät auttaa ja **välittää heistä**. Se on ollut mulle itselle tärkeää, kun mä oon ollut itse nuori. Enkä mä oon sitä. Niin paljon saanut, mut mä oon kyllä saanut. Haluaisin antaa sen takaisin sitten. Heillä olisi sitten parempi tulevaisuus.

Mulla **työ on työ, ei haittaa niin kun minkälainen on**. Oliko asiakaspalvelu, oliko työntekijä, oliko siivooja? Mulla on ihan sama vaan tarvitse olla niin, ku olla yksi työ. Rahaa totta kai se on vähän tärkeä, mutta mulla on niinku tärkeä, että tarvii niinku mä **rakastan** toi **työ** joo jälkeen, tulee kaikki muut.

Eli justiinsa, että on niin kun **ystävällinen** ja **asiallinen** näissä ja tosiaan **luotettava**.

Ja osaa sitä tai ainakin **tehdä parhaansa**.

Meitä ilahdutti nuorten vastaukset kysyttäessä heidän arvojaan. He määrittelivät arvojaan seuraavasti: luotettava, ystävällinen, asiallinen, järjestelmällinen, tarkka ja asiakaspalveluhenkinen, yrittää aina tehdä parhaansa, ihmissuhteet, huolellinen työskentely, työn arvostaminen ja rakastaminen, nuorten auttaminen ja heistä välittäminen, syrjäytyneiden nuorten auttaminen itsenäistymisessä ja kasvussa sekä ohjata nuoria paikkoihin, joista saada kavereita.

Pajajakson vaikutus ammatilliseen käsitykseen itsestäsi ja alavalintaan

Pajajaksolaisten jokainen aiempi koulutus- ja työpaikka voidaan nähdä omana palasena heidän elämänsä uratarinaa. Kun opiskelija reflektoi ohjaajaan ohjaamana omaa tarinaansa, hänen on mahdollista rakentaa tarinaansa uudelleen, tällöin hän lisää puuttuvia palasia, jolloin hän voi korjata virheitä ja tehdä muutoksia. Nämä lisäävät hänen itsearvostustaan sekä tukevat positiivisempaa ja optimistisempää näkymää elämästä. Opiskelija rakentaa identiteettiään rakentamalla tarinoita, tarkastelemalla niitä ja rakentamalla niitä uudelleen hän luo samalla identiteettiään ja suunnittelee elämäänsä kokonaisvaltaisesti. Alati muutoksessa olevat työmarkkinat vaativat, että ihmiset kykenevät kertomaan ja muokkaamaan tarinoitaan yhä uudelleen kulloistenkin tarpeidensa ja tavoitteidensa mukaisesti. (Savickas 2012, 13.)

Kysyimme haastateltavilta, että muuttuiko heidän ammatillinen minäkuvansa muiden pajajaksolaisten vaikutuksesta ja jos muuttui niin kenen. Yksi haastateltava vastasi saaneensa opiskelukaverilta tukea ja kannustusta alan löytymisessä ja yksi haastateltava koki saaneensa nuoremmilta pajajaksolaisilta ymmärrystä nuorten elämästä ja ajatuksista, jolla hän vahvisti ammatillista minäkuvaansa tulevana nuoriso-ohjaajana. Lähes jokainen koki saaneensa opettajilta ja ohjaajilta alavalintaan liittyvää tietoa ja he kokivat opettajien ja ohjaajien vahvistaneen ammatillista minäkuvaansa. Yksi haastateltava vastasi saaneensa ohjaajasta ammatillisen esikuvan itselleen.

Mä sain ystävän sieltä duunipajalta niin hänkin hirveästi mua kannusti. Ja se auttoi aika paljon ja oltiin myös puolesta innoissaan koska välillä mun on vaikea itekin huomata se, kuinka hyvin menee. Se on kiva, että joku jatkossa on siinä.

OK oli **kaikki kivoja**. Mä oon olen nuori, mutta kuitenkin vähän vanhempi kuin ketkä siellä opiskelee niin. Niin miten mä oon katsonut itseäni tai kavereita niin on vähän eri, miten mä miten mä näen heidät. Ja se jotenkin **auttoi siinä**, että **mitä odotan, jos menen teinien kanssa tekeen töitä**. Kun olen itse ollut teini, niin me olimme parhaita ja tiedettiin kaikki. Nyt kun mä katson, että miten he käyttäytyvät niin nyt mä ymmärrän, että ei me oikeastaan tiedetty mitään ja tarvittiin apua, vaikkei me sitä itse tiedetty.

Mari, on ollut **hyvä esikuva** ja joskus mietinkin, että mä haluan, että musta tulee niin kun Mari. Hän on vaan niin hyvä siinä mitä hän tekee. Joo **hyvä ohjaaja** hän on, olisi hyvä, jos **minustakin tulisi samanlainen**. Vaikka se tekee samalla niin paljon töitä. Mä kerran kysyin, että miten sä pystyt tekemään noin paljon töitä. Olisi kiva olla semmoinen, joka tekee oikeasti paljon töitä nuorten eteen ja auttaa kaikkia.

Opettaja auttoi niin paljon asioista joo ei ole niinku vaan **koulu**. **Se auttoi niinku elämä** oikein. Joo koska mä olen täällä yksin mulla ei perhe ei ole mitään. Kaikki asiasta. Voi mennä kouluun mä tulen niinku iloinen, jotka mä ajattelin, että tällä on mun **kavereita**, täällä on mun opettaja. Se autto niin paljon.

Pajajakso vahvisti tai tarkensi kaikkien haastateltavien ammatillisia tulevaisuuden suunnitelmia. He haluaisivat tulevaisuudessakin työskennellä seuraavilla aloilla tai ammateissa: asiakaspalvelutyö, ruuanlaittaminen ja siivousala, nuoriso-ohjaaja, autoala, IT-ala, mittatilausompelija ja eläintenhoitaja.

5.3 Urasuunnitelma

Uraohjaus pajajaksolla

Ammatillisella ohjauksella vahvistetaan itsetuntemusta, lisätään ammatillista tietoa ja autetaan löytämään itselleen sopiva ammatti. (Savickas 2012, 15.) Life Design -ajatusmallin tavoitteena on kannustaa mielekkääseen toimintaan, joka edistää itse tekemistä, identiteetin muokkausta ja uran rakentamista. Life designissa käytetään omaelämäkerrallisia tarinoita, jotka auttavat asiakkaita luomaan hahmotelmia, joilla yhdistetään tulevat tavoitteet menneisiin saavutuksiin. (Savickas 2012, 15.) Uraohjausta duunipajoilla toteutetaan kokonaisvaltaisesti Life Design -mallin mukaisesti ottaen huomioon opiskelijan menneisyys sekä toiveet ja tavoitteet tulevaisuuteen. Ohjaajan tehtävä on auttaa ohjattaviaan kehittymään ohjattavan haluamaan suuntaan, auttaa ohjattavaa määrittelemään elämälleen merkityksen ja suunnittelemaan sitä. (Savickas 2012, 15.) Kaikki haastateltavat kertoivat saaneensa tukea ja ohjausta opettajilta ja ohjaajilta erityisesti alavalintaan ja yhteishakuun liittyvissä asioissa. Ohjauksen tavoitteena on lisätä itsearvostusta, positiivista ja optimistista kuvaa elämästä. Ohjattava rakentaa identiteettiään ja suunnittelee elämäänsä rakentamalla ja tarkastelemalla tarinoita. (Savickas 2012, 13–19.) Haastateltavat kokivat pajajakson alavalintaa ja urasuunnittelua tukevana.

Mä sain **tosin paljon tukea aika lailla kaikkiin osiin**, että kun mä menin duunipajalle niin mä olin **tosin arka**, mä oikeastaan sain paniikkikohtauksen silloin kun käytiin siellä tutustumassa ja se oli tosi noloa, koska mä en ole ollut saanut vähän aikaa saanut, mullahan on tota taustalla mielenterveysongelmia. Tuota mun **mielestä nyt mulla menee tosi hyvin** verrattuna joskus. Ja mut otettiin niinku tosi ymmärtävästi vastaan ja sillain. Sieltä mä sain just **paljon tukea niin kun tähän mun henkiseen jaksamiseen** myös sen lisäksi että tosiaan **opiskeluun**, mutta aika paljon mä sellainen itsenäisesti opiskellen. Ja löytyy se oma juttu, että kyllä on kaikki paremmin kuin mitä ajattelinkaan niin. Onnistunut, että tosi hyvin. **Mä oon tosi tyytyväinen.**

Sain tuolta duunipajan opolta Päiviltä **ohjausta** niihin **kaikkiin. Suunnitelmat on toteutuneet** hyvin.

No enemmän mä niinku saisin opettajalta kyllä, mutta jälkeen itse hain mutta enemmän totta kai opettajalta. Joo mä kysyin totta kai,

mutta enemmän mä kysyin opettaja joo koska se on **opettaja se tietää nämä.**

Nuorten käsityksiin omista mahdollisuuksistaan voi vaikuttaa menneisyyden epäonnistumiset ja huonot koulu- tai työkokemukset. Uraohjauksessa pitäisi ottaa huomioon erilaiset käsitykset, sillä tutkimustulosten perusteella henkilö ei pysty vastaanottamaan uraohjausta, mikäli se ei sisälly hänen toimintaympäristöönsä. (Uratarinat ohjauksen tukena 2020.) Yhden haastateltavan kokemukset aikaisemmissa opinnoissa olivat huonoja, mutta pajajaksolla saadun ohjauksen myötä hän koki, että oli saanut uuden mahdollisuuden opiskella ja pärjätä opinnoissa. Toinen haastateltava kertoi saaneensa paljon tukea ja rohkaisua arkuuteen ja sosiaalisten tilanteiden aiheuttamiin paniikkikohtauksiin sekä taustalla oleviin mielenterveysongelmien aiheuttamiin haasteisiin ja taloudellisten asioiden hoitamiseen pajaohjaajilta.

Uran rakentamisteorian peruselementit ovat ammatillinen persoonallisuus, urasopeutuvuus ja elämänteemat. Ammatillinen persoonallisuus muodostuu henkilön uraan liittyvistä kyvyistä, tarpeista, arvoista ja kiinnostuksen kohteista (Kuurila 2014, 65-66). Persoonallisuuspiirteiden lisäksi henkilö luo käsityksiä itsestään sosiaalisesta toimintaympäristöstä saadun palautteen perusteella. Näiden elementtien seurauksena häntä aletaan pitää tai hän itse alkaa pitäämään itseään tiettyihin ammatteihin sopivana. (Kuurila 2014, 65-66.)

Mä just nytten kun mä oon ollut työssäopissa päiväkodissa, niin mä huomasin, että se **päiväkoti on ehdottomasti mun juttu** silleen, että niin kun näen itseni siellä. Haluan töihin **ravintola ja siivouspuolelle** ja toinen mikä mulla oli niin myös justinsa joku tällainen lounasravintola tai kahvila.

Hain yhteishaussa **kasvatus- ja ohjausalalle** ja pääsin sinne.

Oon hakenut **IT-alalle** ja autoalalle samana aikana. **Pääsin autoalalle** ja mä valitsen sen.

No kyllä **aion hakea IT-alalle**, mutta kun mä ajattelin, että mulla on vähän ongelmia mistä tarvi niinku hoitaa nyt toi asiat jälkeen kyllä.

Hain yhteishaussa **nuoriso-ohjaajakoulutukseen.**

Pajajaksolaisten ammatillinen persoonallisuus selkiytyi ja vahvistui pajajakson

aikana. Kaikki haastateltavat olivat saaneet pajajaksolta vahvistusta urasuunnittelutaitoihinsa ja päässeet uratarinoissaan eteenpäin. Pajaopiskelijat olivat kaikki joko suunnitelleet hakevansa, hakeneet ja heistä osa oli jo päässytkin opiskelemaan ammatillista perustutkintoa Treduun.

Pajajakso elämäkokemuksena ja osana uratarinaa

Ohjaajan tehtävä on auttaa yksilöä löytämään haluamansa suunnan, määrittelemään merkityksen elämälleen ja suunnittelemaan elämäänsä eteenpäin. Tavoitteena on saavuttaa lisääntyvää itsearvostusta ja positiivisempaa sekä toiveikkaampaa näkymää elämästä kuten myös haastateltavamme olivat kokeneet saavuttaneensa pajajaksolla. (Savickas 2012.) Kysyttäessä haastateltavilta minkälainen merkitys pajajaksolla on ollut heille elämäkokemuksena, he kaikki vastasivat kokeneensa jakson merkityksellisenä. Yksi haastateltava koki löytäneensä uuden elämänsuunnan sekä iloisemman ja valoisan tulevaisuuden.

Tosi **iso kyllä, mä olin kauhean hukassa**. Siinä ennen kuin mä tuota tulin pajalle, että mä en tiennyt oikein yhtään ja mä täytän ihan just kaksikymmentäkuusi niin tuli vähän semmoinen kauhea stressi omasta elämäntilanteesta ja halusi suuntaa ja vähän niin **kun nyt saada asiat kuntoon**.

Auttanut tosi paljon. Paljon siihen, että sanoisin että just hyvään väliin tuli tää ja. **Ihan hirveästi auttanut** ja mä oon **paljon iloisempi** ja **tulevaisuus** on aika **valoisan näköinen**.

Toinen haastateltava kuvaili jaksoa tarpeelliseksi, oikea-aikaiseksi ja täydelliseksi. Kolmas haastateltava piti tärkeänä, että löysi oikean alan, sai opiskelupaikan ja pääsi elämässä eteenpäin ja neljäs haastateltava koki jakson helpottavana elämäkokemuksena. Viides arvioi pajajakson erittäin tärkeäksi mutta olisi toivonut jakson olevan pidempi. Kuudes haastateltava koki pajajakson tuovan kaivattua rutiinia ja rytmiä päiviin sekä saaneensa positiivisen koulukokemuksen.

No, **pääsin elämässä eteenpäin**. Olin aika lailla jumissa omassa elämässäni ja **pajan kautta pääsin sitten kouluun ja opiskelleen** ja elämässä eteenpäin, sillä lailla.

Se oli **täydellinen**. Kun oikeasti tarvitsin sen. Se oli hyvä.

Se (pajajakso) **voi tehdä kaikki ihan niin helpoksi, koska elämä on vaikea** sitten ei mitään tule helposti juu näin.

Kun mä ajattelin, että mä sanoin, että tää digipaja se oli **auttanut niin paljon mulle**. Mutta se oli niin lyhyt (6kk) aika niinku toivoisin vähän enemmän. Koska kun sä olet Digipajassa sulla on paljon enemmän kavereita ja totta kai hyviä opettajia. Ja mulla on niin hyvä merkitys, että tää digipaja, että kun jos **oli arvio** niinku yksi-10 asti oli ehkä **9-10** koska se autto niin paljon mulle.

Tärkeänä että tästä sai ensimmäisenä päivään **rutiinia** kun ennen tätä ei ollut oikein mitään. Sitten saa yksin rauhassa tehdä noita tehtäviä ja sitten mitä tulee usein kotonakin tehtyä ja niin sit on saanut justiin vähä sitä positiivista koulukokemusta välillä. **Aika hyvä kokemus.**

Tutkielmassamme selvitimme pajajaksolaisten kokemusta pajajakson merkityksellisyydestä osana heidän uratarinaansa. Viisi haastateltavaa kokivat pajajakson merkitykselliseksi osaksi heidän tulevaisuuden uratarinaa ja yksi toivoi jakson olevan merkityksellinen mutta ei ollut varma asiasta.

Oikeastaan joo mä **löysin** niin kun sen mun **mitä mä haluaisin tehdä tulevaisuudessa**, mutta myös justinsa semmoisen minkä mä olin ihan jo hylännyt sieltä peruskoulussa, kun mä ajattelin jotain kokkia niin nyt mä tiedän, että on muutakin keittiössä tehtävää hommaa ja jotka ei ole ihan niin vaativia kuin virallisesti kokki.

Vaikutti siihen, että oon **päässyt kokeilemaan hirveästi kaikkea**. Ja tosi kattavasti päässyt tekeen. Niin **löytyi semmoinen mitä mä oikeasti näen itseni tekemässä**.

Toivottavasti hyvin, ei voi tietää.

Yksi haastateltava löysi useiden kokeilujen kautta alan, jolla haluaisi tulevaisuudessa työskennellä. Loput kuvailivat urahaaveen toteutumisen, uran selkiytymisen, oman alan ja opiskelupaikan löytymisen merkityksellisinä osina heidän uratarinaansa.

Se on se mistä mä sain alun. Että **pääsin opiskelemaan**. Ja **elämässä eteenpäin**. Kyllä mä pidän sitä aika isona osana menestystä, **menestyksen alkua**. Niin se on kyllä erittäin **tärkeä osa** sitä **elämää**.

Kyllä itse halusin päästä sinne koska se **autoala** on kiinnostanut ihan, ku mä oli lapsena vielä.

Kyllä **IT-ala** on mun **uratarina**.

Uratarinat ovat osa elämänsuunnittelua eli Life Designia, joiden avulla yksilö rakentaa omaa uraansa tavoitteenaan muodostaa omaelämäkerrallisia tarinoita ja muokata uraa edistäviä uusia tarinoita uuteen jaksoon ja tulevaisuuteen. (Savickas 2012, 13). Tarinoiden avulla yksilöt rohkaistuvat urallaan eteenpäin ja kuitenkin pitävät kiinni itsestään (Savickas 2012, 17). Pajajak-solla haastateltavat saivat kokonaisvaltaista ohjausta ja heille avautui uusia tai laajennettuja näkökulmia, joiden avulla he selvensivät uratarinaansa pajajakson jälkeen ”vahvan pystyvyyden” -narratiivin henkeä mukaillen. (Savickas 2012, 17).

Tavoitteet ja urasuunnitelmat pajajakson jälkeen

Urasuunnittelutaitojen kehittäminen nähdään ammatillisen koulutuksen tärkeäksi tehtäväksi. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkinnon perusteiden yhteisiin tutkinnonosiin on tullut 2018 opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet -opinnot. Tredun Duunipajoilla korostuu erityisesti pajalaisten urasuunnittelutaitojen kehittäminen. Urasuunnitteluvalmiudet kuuluvat oppimaan oppimisen taitoihin ja niillä on kiinteä yhteys myös työllistymistaitoihin. Urasuunnittelutaidot ovat joustavuuden osataitoja ja niitä tarvitaan koko elämään liittyvissä siirtävävaiheissa. Taito tehdä tietoisia ja harkittuja omaan tulevaisuuteen liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä kuuluu myös urasuunnittelutaitoihin. (Laajala, T. ym. 2021.)

Kaikilla haastateltavilla oli pajajakson aikana selkiytynyt omat tavoitteet ja urasuunnitelmat. Kahdella oli myös selkiytynyt työpaikat, joissa haluaisivat työskennellä. Kaksi haastateltavista piti lisäksi mahdollisena opiskella vielä useammankin ammatin tulevaisuudessa. Kolmella haastateltavalla oli ala selkiytynyt pajajaksolla, mutta suuntautuminen ja työkenttä olivat vielä selkiytymättä.

Haluan työskennellä päiväkodissa, lounasravintolassa tai kahvilassa ruuanvalmistus ja siivoustöissä.

Mulle ihan sama mitä tehtäviä tehdä mä niinku oppia ihan hirveesti nopea ja sitten mä olen niinku monipuolinen.
Näetkö itsesi jossain autokorjaamolla töissä? Kyllä.

Voi opiskella koko elämää, jos valita joku vaihtoehto ja mennä opiskelemaan vielä muille aloille niinku IT-ala.

Mä voin tehdä sähköasiat niinku sähköasentaja, putkimies. Mä itse Kosovosta olen oppinut puuseppä, ja sen jälkeen mulla on kirjanpitäjän koulutus ja nyt olen siivooja. Sitä joo ok niinku pääasia IT-ala.

Ennen mä oikeasti luulin, että mä tiedän, mutta nyt en oikeasti tiedä. Kun on paljon paikkoja missä voisin olla töissä ja paljon erilaisia ihmisiä, joita voisi auttaa. Vaikea päättää, mutta meillä on kolme kertaa työharjoittelua, niin sitten varmaan päätänkin mihin menen. Työssäoppijaksot kolmessa erilaisessa paikassa selkiyttää työtehtäviä.

Haluaisin työskennellä tällä hetkellä toistaiseksi ajatellen tuolla järjestöissä mutta se ei oo oikein auennut vielä, miten siellä toimitaan. Niin no sinne on suunnitteilla tota tutustumista kanssa niinku kattoon erilaisiin paikkoihin. Koitetaan päästä Sopimusvuoren verstaalle ja sitten Ohjaamoon. Ne on nyt on ai-noat sillain mitä on vielä suunnitteilla.

Opintoihin sisältyvän opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet -kokonaisuuden tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa kiinnostuksen kohteitaan, omia mahdollisuuksiaan, osaa tehdä opintojaan ja uraansa koskevia valintoja. Mielestämme haastateltavien vastaukset osoittivat, että pajajaksolla urasuunnitteluvalmiuksissa on edistytty hyvin oman osaamisen ja omien mahdollisuuksien kartoittamisessa. Kaikilla haastateltavilla oli selkeä jatkosuunnitelma, joko jatkaa opintoja tai työllistyä.

Palautetta pajajaksosta

Kaikki haastateltavat kokivat pajajaksoson merkitykselliseksi ja hyödylliseksi. Yksi haastateltava koki, että pidempi jakso olisi ollut vielä hyödyllisempi ja yksi toivoi, että yhteisten opintojen lähiopetusta olisi ollut enemmän. Neljä haastateltavaa ei osannut sanoa mikä olisi tehnyt jaksosta vielä hyödyllisemmän.

No en voi sanoa koska mun mielestä **kaikki oli ihan hyvin niinku.**

Tää on aika vaikea? Koska **en** mä oikein **näe mitään näe mitä siellä olisi voitu tehdä enemmän.** Enemmän niinku itsellä on se, että jos mä olisin voinut paremmin, niin olisi varmaan nopeammin mennyt asiat. Niin kun sanoin, että **ylittikin mun kaikki aatteet.**

Vaan aikaa se on kuusi kuukautta mulle on mun mielestä niin **lyhyt**. Jos on **vielä aikalisa**.

Joo tota noihin vaikeimpiin **yleisten tutkinnonosien** niinku matikan niin sinne olis **kaivannut** välillä tota **opettajaa** pitämään tunteja, jolta voisi siten saada apua. Se on helppo, kun noi saa verkkokursseilla kaikki tehtyä mutta sitten kun Wilman kautta pitää kysyä opettajilta apua tehtäviin niin sitten ei oikein tuu tehtyä.

Pajajaksolaiset olivat tyytyväisiä pajajakson sisältöön. Yksi vastaajista piti hyvänä asiana, että sai tehdä oman jaksamisen mukaan opintoja. Aiemmin ammatillisen perustutkinnon suorittanut haastateltava koki tärkeänä, että pääsi pajajaksolla suhteellisen nopeasti tutustumaan eri aloihin. Haastateltava, jolla oli useita kesken jääneitä ammatillisia perustutkintoja, koki tärkeäksi, että oli voinut tehdä yhteisiä opintoja valmiiksi. Yksi koki kaikki hyödylliseksi ja jos oli hänen mielestään jotain tarpeetonta niin siihen ei tarvinnut osallistua.

Ei ole mitään liikaa, **sai tehdä jaksamisen mukaan**. Ei ollut mitään sellaista että 8–16 ollaan tässä tai vaikka olisit kipeä sun on pakko tehdä tää.

No aika paljon siellä oli justinsa noita joo et **sai kokeilla ja pääsi suht nopeaa heti just sinne tutustumaan**. Mun mielestä siellä oli oikein hyvin ja heti jos kysyy jotain, niin heti löytyi vastausta ja ehdotuksia.

Ei ollut mitään liikaa ja mulla tässä tarkoitus saada niitä yhteisiä opintoja niin paljon pois alta, kun ne on aina ollut vaikeammat kohdat, kun koulu on muutenkin haastavaa, että saa ne ytot pois alta sitten voi vähän helpottua kouluun päästessä.

Oli aivan ihanaa, kun **Heli järjesteli askartelujuttuja** ja se oli just sitä mielivapaata, jonne kaikki pääsivät osallistumaan. Välillä osallistuttiin myös tapahtumiin mitä oli koululla duunipajan ulkopuolella, kaikkia esityksiä ja käytiin kuuntelemaan, kun joku tuli puhuun. Se oli **kaikki hyödyllistä tietoa** tai jos oli jotain minkä koki itselleen tarpeettomaksi niin sitten ei vaan osallistunut, kun mikään ei ollut pakollista.

Kaksi vastaajista kokivat, että tutustumiskäyntejä eri aloille olisi voinut olla enemmän ja yksi haastateltava vastasi, että kirjallisia tehtäviä olisi voinut olla vähemmän.

Tutustumiskäyntejä voi olla joo **lisää**.

En käynyt ammattipäivissä mutta olisi voinut käydä.

Aha niinku ottaa kokonaan pois? Ei ole mitään. **Digipajasta ei tarvitse ottaa mitään pois** vaan, jos haluaa tehtävät (kirjalliset) ottaa kokonaan pois.

Tuloksissa korostuivat jokaisen opiskelijan yksilölliset opintopolut ja pajajak-solla saatu kokonaisvaltainen yksilön tarpeet huomioiva ohjaus. Oppilaitoksen tulee tarjota opiskelijalle erilaisia mahdollisuuksia kehittää urasuunnittelutaitojaan, auttaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan.

6 POHDINTA

6.1 Keskeiset tulokset

Tämä tutkielma koostui kuuden kuntakokeilun kautta Tredun Duunipajaan tulleen opiskelijan haastattelusta. Tutkielmassa selvitettiin millainen merkitys duunipajajaksolla oli osana opiskelijoiden elämänsuunnittelua ja uratarinaa. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina ja pääteemoina olivat **käsitys itsestä, ammatillinen minäkuva, urasuunnitelma ja kokemuksia pajajaksolta**.

Haastateltavien käsitykset aiemmasta koulu- ja opintomenestyksestään vaihtelivat yhtä lukuun ottamatta hyvästä erinomaiseen ja he kertoivat tykkäävänsä opiskella, kokivat itsetuntonsa hyväksi sekä pärjäävänsä opinnoissaan. Haastateltavien kokemukset tuen saamisesta tai tarpeesta aiemmissa opinnoissa vaihtelivat. Meidät yllätti haastateltavien hyvät tai erinomaiset käsitykset aiemmista koulu- ja opintomenestyksistään ja kokemus vähäisestä tuen tarpeestaan. Ennakkokäsityksenä meillä oli, että kuntakokeilun kautta tulevien pajajakson opiskelijoiden aiempi koulu- ja opintomenestys olisi tyydyttävä ja heillä olisi paljon oppimisen tuen tarvetta sekä heikohko itsetunto.

Haastateltavien näkemykset sosiaalisista- ja ryhmätyötaitoistaan poikkesivat suuresti toisistaan heikosta erinomaiseen. Tulosten mukaan puolet haastatel-

tavista kokivat taidot korkeintaan kohtalaiseksi. Hyvästä koulu- ja opintomenestystä huolimatta sosiaalisten taitojen haasteet voisi olla selittävä tekijä miksi he ovat pajajaksolla saamassa tukea elämän – ja urasuunnitteluun.

Kuntakokeilun kautta tulleiden pajajaksolaisten hyvä itsetunto ja itsetuntemus yllätti meidän ennakkokäsitykset. Oletimme, että pajajaksolle tulleilla nuorilla olisi ollut monenlaisia haasteita elämässään, jotka olisivat heikentäneet heidän itsetuntoaan. Luonteenpiirteikseen haastateltavista useat kokivat itsensä asialliseksi, herkäksi, empaattiseksi, ystävälliseksi ja luovaksi. Muutama koki itsensä ujoksi ja araksi ja muutama myös rohkeaksi. Kaikki haastateltavat löysivät itsestään useita positiivisia luonteenpiirteitä ja tiedostivat myös heikkouksiaan. Tutkimuksemme mukaan sukupuoli ja kulttuuritausta vaikuttivat nuoren kokemaan ruumiinkuvaan, kaksi maahanmuuttajataustaista nuorta miestä olivat kehotuiväisimpiä haastateltavista.

Pajajaksolla oli selkeästi positiivinen merkitys opiskelijoiden **käsitykseen itsestään**.

- Nuoret naiset kokivat, että jakso oli vahvistanut heidän identiteettiään, parantanut ja vahvistanut heidän itsetuntoaan
- nuoret miehet kokivat konkreettisemmin pajajakson hyödyt esimerkiksi lisääntyneenä ymmärryksenä opintosuoritusten ja osaamispisteiden hyödyllisyydestä jatko-opintoja varten sekä digiosaamisen lisääntymisen
- kaikki haastateltavat kokivat pajajakson auttaneen elämässä eteenpäin menemiseen ja jakso oli lisännyt uskoa omiin kykyihin.

Haastateltavista 4 oli päässyt jo erittäin hyvään vauhtiin oman elämän suunnittelussa ja identiteettityössä. He olivat aktiivisesti reflektoineet toimintaansa ja vahvuuksiaan oman identiteettitarinansa muodostamiseksi.

Usealla haastateltavista oli jo opintoja ja työkokemusta eri aloilta. Ammatillinen identiteetti oli jo lähtenyt syntymään ennen pajajaksoa. Kahdella oli jo yksi tai useampi ammatillinen tutkinto ja kahdella oli useita kesken jääneitä ammatillisia opintoja. Heistä kolme koki kuitenkin tehneensä väärän alavalinnan ja ovat ohjautuneet pajalle.

Olimme mielissämme nuorten esittämistä arvoista, jotka osalla näyttäytyivät myös heidän urasuunnitelmissaan. He määrittelivät arvojaan muun muassa seuraavasti: luotettava, ystävällinen, asiallinen, nuorten auttaminen ja heistä välittäminen, työn arvostaminen, syrjäytyneiden nuorten auttaminen itsenäistymisessä ja kasvussa sekä nuorten ohjaaminen.

Lähes jokainen koki saaneensa opettajilta ja ohjaajilta tietoa alavalintaan liittyen ja he kokivat jakson vahvistaneen ammatillista minäkuvaansa. Yksi haastatettava vastasi saaneensa ohjaajasta ammatillisen esikuvan itselleen. Yksi haastatettava vastasi saaneensa opiskelukaverilta tukea ja kannustusta alan löytymisessä ja yksi haastatettava koki saaneensa nuoremmilta pajajaksolaisilta ymmärrystä nuorten elämästä ja ajatuksista, jolla hän vahvisti ammatillista minäkuvaansa tulevana nuoriso-ohjaajana. Haastateltavat kokivat pajajakson alavalintaa ja urasuunnittelua tukevana, joka on auttanut elämässä eteenpäin ja lisännyt uskoa omiin kykyihin. Pajajaksolaisten ammatillinen persoonallisuus selkiytyi ja vahvistui pajajakson aikana.

Kaikki kokivat jakson merkityksellisenä osana **elämänsuunnittelua**. Opiskelijat kuvailivat pajajakson merkityksellisyyttä seuraavasti:

- sai paljon tukea ja rohkaisua arkuuteen ja sosiaalisiin tilanteisiin sekä taustalla oleviin mielenterveysongelmien aiheuttamiin haasteisiin ja taloudellisten asioiden hoitamiseen pajaohjaajilta
- koki löytäneensä uuden elämänsuunnan sekä iloisemman ja valoisamman tulevaisuuden
- kuvaili jaksoa tarpeelliseksi, oikea-aikaiseksi ja täydelliseksi
- löysi oikean alan, sai opiskelupaikan ja pääsi elämässä eteenpäin
- koki helpottavana elämäkokemuksena
- koki pajajakson erittäin tärkeäksi, mutta olisi toivonut jakson olevan pidempi
- koki pajajakson tuovan kaivattua rutiinia ja rytmiä päiviin sekä positiivisen koulukokemuksena.

Haastateltavat olivat saaneet pajajaksoilta vahvistusta urasuunnittelutai-toihinsa ja päässeet uratarinoissaan eteenpäin. Viisi haastateltavaa kokivat pajajakson merkitykselliseksi osaksi heidän tulevaisuutensa uratarinaa ja yksi toivoi jakson olevan merkityksellinen mutta ei ollut varma asiasta.

Opiskelijat kuvailivat pajajakson merkityksellisyyttä osana heidän **uratarinaansa** seuraavasti:

- löysi useiden kokeilujen kautta alan, jolla haluaisi tulevaisuudessa työskennellä
- useat kertoivat urahaaveen toteutuneen, uran selkiytyneen, oman alan ja opiskelupaikan löytyneen
- selkiytynyt työpaikat, joissa haluaisi työskennellä
- piti lisäksi mahdollisena opiskella vielä useammankin ammatin tulevaisuudessa.

Pajakakson vaikuttavuus nuorten elämän- ja urasuunnitteluun oli tulkintamme mukaan merkittävä. Tutkielmamme osoitti, että pajatyypinen oppimisympäristö on auttanut kuntakokeilun asiakkaita suunnittelemaan elämäänsä ja selkiyttämään uraansa. Yksi haastateltava koki, että pidempi jakso olisi ollut vielä hyödyllisempi ja yksi toivoi, että yhteisten opintojen lähiopetusta olisi ollut enemmän. Neljä haastateltavaa ei osannut sanoa mikä olisi tehnyt jaksosta vielä hyödyllisemmän.

Pajakaksoilaiset olivat tyytyväisiä jakson sisältöön. Eräs vastaajista piti hyvänä asiana, että sai tehdä oman jaksamisen mukaan opintoja. Aiemmin ammatillisen perustutkinnon suorittanut haastateltava koki tärkeänä, että pääsi pajajaksoilla suhteellisen nopeasti tutustumaan eri aloihin. Toinen haastateltava, jolla oli useita kesken jääneitä ammatillisia perustutkintoja, koki taas tärkeäksi, että oli voinut tehdä yhteisiä tutkinnon valmiiksi.

Tredun uraohjaukselle asettamat tavoitteet toteutuivat jokaisen haastateltavan kohdalla. Neljällä oli jo tutkintoon johtava opiskelupaikka Tredussa, yhdellä opiskelijavalinta Treduun oli vielä kesken ja yksi oli työllistynyt, mutta aikoi myöhemmin hakea tutkinto-opiskelijaksi Treduun.

Duunipajojen opiskelupaikoista alun perin suurin osa oli varattu kuntakokeilun asiakkaille, joiden määrä ei ole vastannut odotuksia. Yhteistyötä Tampereen kaupungin työllisyys- ja kasvupalvelujen kanssa on tiivistetty, jotta saisimme asiakkaita enemmän duunipajoille ja muihin koulutuksiin. Duunipajojen vapaita opiskelupaikkoja on hyödynnetty keskeyttämiskaarassa olevilla tutkintoalojen opiskelijoilla, joista osa on oppivelvollisia.

Tredu voi hyödyntää tätä tutkimusta suunnitellessaan duunipajojen toimintaa ja niiden jatkoa sekä muita palveluja Tampereen työllisyys- ja kasvupalvelujen asiakkaille. Muut oppilaitokset voivat hyödyntää tutkimusta suunnitellessaan erilaisia oppimisympäristöjä. Mielestämme ammatillisissa oppilaitoksissa olisi paljon tarvetta pajatyypisille oppimisympäristöille, joissa kokonaisvaltaisella vahvalla tuella ja ohjauksella saavutetaan hyviä tuloksia, kuten tutkielmammekin osoitti. Vaikka henkilöstökustannukset saattavat pajatyypisissä oppimisympäristöissä olla suuremmat ryhmäopetukseen verrattuna on mielestämme tärkeää ottaa huomioon nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja yhteiskunnallinen näkökulma, jos mietitään pajojen taloudellista kannattavuutta. Näillä pajatyypisillä matalan kynnyksen oppimisympäristöillä saadaan syrjäytymiskaarassa olevia nuoria ammatilliseen koulutuksen piiriin.

6.2 Luotettavuuden arviointi

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on olennaista, että tutkija arvioi tekemiään päätöksiä ja ottaa kantaa analyysin kattavuuteen ja tutkimuksensa luotettavuuteen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa lähtökohtana on tutkija ja arvioinnin kohteena on koko tutkimusprosessi. Mäkelän (1990) validiteetti ja reliabiliteetti eivät sovellu sellaisenaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden perusteiksi. (Eskola & Suoranta 1998, 209-212.) Luotettavuusterminologia voidaan jakaa kolmeen ryhmään kvalitatiivisessa tutkimuksessa. **Uskottavuudella** tarkoitetaan sitä, että vastaavatko tutkijan käsitteellistyksensä ja tulkinsa tutkittavien käsityksiä. Tutkittavat eivät välttämättä näe itse kokemuksiinsa tai tilannettaan, joten tämä ei takaa tutkimuksen uskottavuuden lisääntymistä. Tutkielmamme uskottavuutta pystyimme lisäämään tarkentavilla kysymyksillä haastatteluissa. Tutkimustulosten **siirrettävyys** voisi olla mahdollista

tietyin ehdoin, vaikka yleisesti ne eivät ole mahdollisia todellisuuden moninaisuuden takia. Varmuutta voidaan lisätä, jos tutkimuksessa otetaan huomioon ennustamattomasti vaikuttavat ennakkoehdot. **Vahvistuvuudella** tarkoitetaan, että tutkimuksesta saadut tulkinnat saavat tukea muista vastaavista tutkimuksista. Aineiston keräyksen ja analyysin mahdollisimman läpinäkyvä ja tarkka kuvaus lisää tutkimuksen luotettavuutta (Eskola & Suoranta 1998, 212-214). Tutkijan ennakkokäsitykset ja lähtökohdat vaikuttavat luotettavuuteen (Eskola & Suoranta 1998, 231–232).

Olemme toimineet ammatillisissa oppilaitoksissa jo vuosia opetus- ja ohjaustehtävissä joten oli luonnollista, että valitsimme opinnäytetyömme aiheen ammatillisen koulutuksen kentältä. Meitä kiinnosti ajankohtainen kuntakokeilu ja millä tavoin ammatillinen koulutus voi edistää syrjäytymisvaarassa olevien nuorten osallistumista matalalla kynnyksellä koulutukseen ja sitä kautta työllistää itsensä.

Halusimme selvittää Treduun perustettujen matalan kynnyksen duunipajojen opiskelijoiden kokemuksia ja näkemyksiä pajajakson vaikutuksista heidän elämän- ja urasuunnitteluunsa. Tutkielman luotettavuuteen vaikutti keskeisesti haastateltavat ja heidän määränsä. Haastateltavia oli kuusi (6), joista kolme (3) oli nuorta naista ja kolme (3) nuorta miestä. Puolella (3) heistä oli maahanmuuttajatausta ja äidinkielenä oli muu kuin suomi. Olisimme mielellämme valinneet haastateltavia kaikilta kolmelta duunipajalta, mutta kuntakokeilun asiakkaita oli vain kahdella pajalla. Haastateltavien valinnassa käytimme harkinnanvaraista otantamenetelmää eli ns. eliittiotantaa, jolloin valitsimme henkilöt, joilta uskoimme saavamme tutkittavasta ilmiöstä tietoa parhaiten. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88.) Valintakriteereinä oli kuntakokeilun asiakkuus ja riittävä itsensä ilmaisemisen taito suomen kielellä. Haastateltavien valinnassa käytimme pajaohjaajien asiantuntemusta apuna varmistaaksemme, että henkilöt täyttävät vaaditut kriteerit. Tutkielman tulokset olisivat voineet olla erilaisia, mikäli haastateltavien määrä olisi ollut suurempi. Uskomme, että tuloksemme antavat suuntaa pajajaksolla saadun kokonaisvaltaisen uraohjauksen merkityksellisyydestä opiskelijalle vaikkei niitä voi suoraan yleistää kaikkien kuntakokeilun kautta tulleiden pajaopiskelijoiden kokemuksiksi.

Saksolan (2020) opinnäytetyössä Uraohjaus ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kokemana selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia uraohjauksesta. Enemmistö opiskelijoista mielsi uraohjauksen kokonaisvaltaisena ohjauksena, johon kuului itsensä kehittämistä, itsetuntemuksen lisäämistä, omaa aktiivista toimintaa urapolun rakentamisessa. (Saksola 2020, 39–40.) Saksolan tutkimus vahvistaa tutkielmassamme todetun kokonaisvaltaisen uraohjauksen merkityksen tärkeyttä opiskelijoille.

Mäen (2019) Starttipajan ja ammatillisen koulutuksen yhteistyön kehittämistarpeet -opinnäytetyössä kootaan tutkimustietoa starttipajojen ja ammatillisen oppilaitoksen yhteistyön kehittämiseen ja uusien näkökulmien saamiseen. (Mäki 2019, 8.) Pajat ja pajatoiminnan kehittäminen oppimisympäristöinä nähtiin myös tässä tutkimuksessa tärkeinä. Pajoilla tehtävien töiden opinnollistamisella saadaan näkyväksi Starttipajoilla tehty työ osaksi opiskelijan opintoja ja yhteisten aineiden opiskelu starttipajoilla koettiin koulutukseen siirtymistä tukevana toimintana (Mäki 2019, 39–40.)

Teemahaastattelun pääkysymyksiä laatiessamme mietimme, millaisilla kysymysteemoilla saisimme parhaiten vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Pääteemojen lisäksi käytimme vielä tarkentavia kysymyksiä. Teimme yhden koehaastattelun, jonka pohjalta vielä tarkensimme kysymyksiä. Soitimme kaikille haastateltaville ja kerroimme itsestämme, opinnoistamme, haastattelun tarkoituksesta, sisällöstä ja sovimme haastatteluajat ja paikat. Haastattelutilat olivat rauhallisia, haastateltavat olivat yhteistyöhaluisia ja vain yksi kieltäytyi haastattelusta henkilökohtaisista syistä. Haastattelut sujuivat hyvin ja etenivät teemojen mukaan lisäten haastattelujen luotettavuutta.

6.3 Duunipajatoiminnan kehittäminen

Jatkossa olisi tärkeää varmistaa pajaopiskelijoiden joustavat siirtymät tutkintokoulutukseen oppilaitoksen sisällä. Pikkutupa-Vaittisen opinnäytetyön (2021) tuloksissa todettiin tärkeäksi sisäisen siirtymän prosessin toimivuus sen kaikissa vaiheissa, jotta aiemmissa koulutuksissa ja palveluissa tunnistetut heikoilla jatko-opintovalmiuksilla varustetut sekä haastavissa elämäntilanteissa olevat opiskelijat tai asiakkaat eivät putoaisi tarvitsemiensa palveluiden ulko-

puolelle, vaan siirtymä olisi sujuva ja myös oikea-aikainen. (Pikkutupa-Vaittinen 2021, 68–71.) Tredussa on toimintaohje opiskelijoiden joustaviin sisäisiin siirtymiin eri tutkintoalojen ja TUVA-koulutuksen välillä. Ohjeistukseen olisi hyvä tarkentaa pajatoiminnassa olevien opiskelijoiden joustavat siirtymät tutkintotavoitteisiin koulutuksiin.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tutkia duunipajojen kautta Treduun perustutkintoa suorittamaan tulleiden kuntakokeilun asiakkaiden opintojen etenemistä, valmistumista ja työllistymistä.

Tredu on mukana Opetushallituksen sosiaalisesti kestävä ammattillisen koulutuksen Opiskelijan äänellä -verkostohankkeessa 1.1.2023 -30.4.2025. Hankkeessa on mukana 17 oppilaitosta ja Suomen Diakoniaopisto koordinoi hanketta. (Opiskelijan äänellä 2023.) Tredu on mukana hankkeen teemoista arjenhallinta/osaamisidentiteetti -kokonaisuudessa. Hankkeessa kehitetään Tredun duunipajapalvelumallia ja pajojen sisällä pedagogista toimintamallia vahvistamaan kolmen eri toimipisteen pajatoimintaa sekä pajapalvelumallin vakiinnuttamista.

LÄHTEET

Aaltonen, T. & Junkkari, L. 1999. Yrityksen arvot & etiikka. 22. painos. Porvoo: WSOY.

Dunderfelt, T. 2012. Tunnista temperamentit: väriä elämään ja itsetuntemukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Duunipajat s.a. Tampereen seudun ammattiopisto Tredu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tredu.fi/hakijalle/koulutustarjonta/duunipajat/> [viitattu 22.2.2023].

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2023. Jatkuva oppiminen. WWW-dokumentti. Päivitetty 28.4.2023. Saatavissa: <https://www.ely-keskus.fi/jatkuva-oppiminen> [viitattu 29.4.2023].

Erytynen tuki. 2023. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/erytynen-tuki> [viitattu 15.1.2023].

Eteläpelto, A., Vähäsantanen, K. 2008. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. 3. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hänninen, P., Koskela, S., Mäkinen, S. & Sesay, A. 2020. Uratarinat ohjauksen tukena. *Elinikäisen ohjauksen verkkolehti*. Verkkolehti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:jamk-issn-1799-8395-127> [viitattu 15.11.2022].

Jatkuvan oppimisen uudistus s.a. Valtioneuvosto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/jatkuva-oppiminen> [viitattu 3.10.2022].

Keltikangas-Järvinen, L. 1998. Hyvä itsetunto. 8. painos. Porvoo: WSOY.

Koivisto, O. 2014. Nivelvaiheet toimiviksi. Teoksessa Juutilainen, P.-K., Pasanen, H., Alanko-Turunen, M. (toim.) Arvokas ohjaus. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 48-49. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-6619-35-4> [viitattu 20.10.2022].

Kunnari, I. & Niinistö-Sivuranta, S. 2013. Tekoa, tunnetta ja toimintaa urapolulle. Uraohjauksen uusi sanoitus. Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisu 2013:10. Tampere: Hämeen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-636-3> [viitattu 15.11.2022].

Kuurila, E. 2014. Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa. Turun yliopiston julkaisu 2014:384. Turku: Turun yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5771-2> [viitattu 15.11.2022].

Laajala, T., Lehtelä, P-L., Mäki-Hakola, H. & Jussila, A. 2021. Urasuunniteluorientaation kehittäminen tukee oppijaa kokonaisvaltaisesti. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 92. Hakupäivä 3.4.2023. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe202101283084> [viitattu 15.11.2022]

Lairio, M. & Puukari, S. (toim.) 2001. Muutoksista mahdollisuuksiin: ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531.

Lehtonen, T. 2009. Arvot ja arvojohtaminen: filosofisia huomautuksia. *Hallinnon tutkimus* 4/2009, 8. Verkkolehti. Saatavissa: <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/99455> [viitattu 13.8.2022].

Lätti, M. & Putkuri, P. 2008. Ohjaus on kuin tekisi palapeliä: näkökulmia aikuisopiskelijan ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Raportteja 32. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, 35-50. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-604-087-8> [viitattu 8.1.2023].

Mieskonen, E. 2017. Opintomenestyksen ennustaminen ja opiskelijavalinnan vaikutuksen arviointi Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulussa. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu. Taloustiede. Maisterin tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-201805082101> [viitattu 30.11.2022].

Mäki, M. 2019. Starttipajan ja ammatillisen koulutuksen kehittämisen yhteistyötarpeet. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019060414660> [viitattu 4.3.2023].

Nummenmaa, A. & Korhonen P.-K. 2002. Sukupuolisensitiivinen ohjaus. Teoksessa Onnismaa, J. Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana, osa 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Jyväskylä: PS-kustannus, 70-82.

Nuorisolaki 21.12.2016/1285.

Nuorten työpajatoiminta s.a. Aluehallintovirasto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://avi.fi/tietoa-meista/tehtavamme/opetus-ja-kulttuuri/nuorisotoimi/nuorten-tyopajatoiminta> [viitattu 15.11.2022].

Nuorten työpajat ja etsivä nuorisotyö s.a. Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/tyopajat-ja-etsiva-nuorisotyö> [viitattu 15.11.2022].

Ohjauksen nivelet kuntoon-hanke. 2021. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://osaava.tredu.fi/2021/04/01/ohjauksen-nivelet-kuntoon-hanke/> [viitattu 5.3.2023].

Ojala, K. 2011. Nuorten painon kokeminen ja laihduttaminen. Jyväskylän yliopisto. Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta. Väitöskirja. *Studies in sport*,

physical education and health 167. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4281-6> [viitattu 12.3.2023].

Onnismaa, J. 2003. Epävarmuuden paluu: ohjauksen ja ohjausasiantuntijuuden muutos. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 91. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:952-458-304-6> [viitattu 15.11.2022].

Onnismaa, J. 2008. Johdanto. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. 3. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Opetushallitus. 2023. Hyvän ohjauksen kriteerit. PDF-dokumentti. Saatavissa: [Hyvän ohjauksen kriteerit \(oph.fi\)](http://oph.fi). [viitattu 10.3.2023].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Valtakunnallinen nuorisotyön ja – politiikan ohjelma 2020–2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-697-3> [viitattu 15.11.2022].

Opetusministeriö. 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 33. Helsinki: Opetusministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:952-485-033-8> [viitattu 15.11.2022].

Opiskelijan äänellä. 2023. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sdo.fi/sdo/projektit-ja-hankkeet/projekti-hanke/opiskelijan-aanella-oph/> [viitattu 10.4.2023].

Oppimiskylät. 2022. Tampereen seudun ammattiopisto Tredu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tredu.fi/koulutus/tredun-oppimiskylat/> [viitattu 15.11.2022].

Oppivelvollisuuden laajentaminen s.a. Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://minedu.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen> [viitattu 15.11.2022].

Peavy, R. Vance. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus: konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Psykologien kustannus.

Peavy, R. Vance. 2006. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Helsinki: Psykologien kustannus.

Pikkutupa-Vaittinen, A. 2021. Siirtymä nuorten työpajalta ammatilliseen koulutukseen. Sisäisen siirtymän prosessi. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Humanistinen ja kasvatusala. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021091717852> [viitattu 15.11.2022].

Poutanen, T. 2014. Muuttuva ohjauskäsitys ja uraohjaus. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 88. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164483.pdf>. [viitattu 15.11.2022].

Pystyvyykokemus oppimisen keskiössä s.a. Suomen kansanopistoyhdistys. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/kansanopistot/sky/opl/1-teoria/omjtom/pok/nimet%C3%B6n-e6c4> [viitattu 15.11.2022].

Ruohotie, P. & Honka, J. 2003. Ammatillinen huippuosaaminen: kompetenssitutkimusten avaama näkökulma huippuosaamiseen, sen kehittämiseen ja johtamiseen. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Ruppa, T. 2019. Ammatillisen koulutuksen reformi haastaa opinto-ohjauksen. Blogi. Päivitetty 8.5.2019. Saatavissa: <https://blogit.jamk.fi/nakokulmiaohjauksen/2019/05/08/ammattillisen-koulutuksen-reformi-haastaa-opinto-ohjauksen/> [viitattu 15.11.2022].

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavilla: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html#:~:text=Teemahaastattelussa%20pyrit%C3%A4n%20huomioimaan%20ihmisten%20tulkin%20ja%20heid%C3%A4n%20merkityksenantonsa.,keskustelunomaisen%20jossa%20k%C3%A4yd%C3%A4n%20i%C3%A4pi%20ennalta%20suunniteltuja%20teemoja. [viitattu 15.11.2022].

Saksola, J. 2020. Uraohjaus ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kokemana. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Nuorisokasvatus ja nuorisotyö. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020052714329> [viitattu 15.11.2022].

Savickas, M. L. 2012. Theory Life Design: A Paradigm for Career Intervention in the 21st Century. *Journal of Counseling & Development Alexandria* 1 13–19. Verkkojlehti. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1556-6676.2012.00002.x> [viitattu 15.11.2022].

Sirviö, J. 2011. Valintakoe opintomenestyksen selittäjänä. Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Terveys- ja liikunta-ala. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105096821> [viitattu 15.11.2022].

Stenström, M-L. 2008. Koulutus ja työelämä muutoksessa. *Aikuiskasvatus* 2, 128-131. Verkkojlehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.33336/aik.93813> [viitattu 15.11.2022].

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu s.a. Duunipajat. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Duunipajat – Tredu – Tampereen seudun ammattiopisto](https://www.tredu.fi/duunipajat) [viitattu 15.11.2022].

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu s.a. Oppimiskylät. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Oppimiskylät – Tredu – Tampereen seudun ammattiopisto](https://www.tredu.fi/oppimiskylat) [viitattu 12.02.2023].

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu s.a. Strateginen ohjelma. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Strateginen ohjelma – Tredu – Tampereen seudun ammattiopisto](https://www.tredu.fi/strateginen-ohjelma) [viitattu 12.02.2023].

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu s.a. Tietoa meistä. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Tietoa meistä – Tredu – Tampereen seudun ammattiopisto](#) [viitattu 12.02.2023].

Tietoa oppimisesta. 2021. Kuntoutussäätiö. WWW-dokumentti. Päivitetty 20.12.2021. Saatavissa: <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/tietoa-oppimisesta/#:~:text=Oppimaan%20oppimisella%20tarkoitetaan%20taitoa%2C%20jonka%20avulla%20ihminen%20itse.pidet%C3%A4%C3%A4n%20kyky%C3%A4%20havainnoida%2C%20ohjata%20ja%20arvioida%20omaa%20oppimistaan> [viitattu 15.11.2022].

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työllisyyden kuntakokeilu. 2021. TE- palvelut. WWW-dokumentti. Päivitetty 14.2.2023. Saatavissa: <https://toimistot.te-palvelut.fi/tyollisyyden-kuntakokeilu> [viitattu 20.2.2023].

Työpajatoiminta oppivelvollisuuslain uudistuessa. 2019. Into- etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.intotory.fi/app/uploads/2021/10/inton_nakokulma_tyopajatoiminta_oppivelvollisuuslain_uudistuessa-2.pdf [viitattu 15.11.2022].

Valtioneuvosto. 2023. Yhdessä jatkuvaa oppimista uudistamassa. Jatkuvan oppimisen uudistus -hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:11. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-950-2> [viitattu 20.4.2023].

Haastattelulomake

Työskentelemme Tampereen seudun ammattiopisto Tredussa erityisopettajana ja opinto-ohjaajana. Opiskelemme Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa nuorisokasvatuksen johtamisen ja kehittämisen koulutusohjelmassa, yhteisöpedagogi YAMK.

Teemme opinnäytetyöhömmе liittyvää tutkimusta Tredun Duunipajojen opiskelijoille, jotka ovat tulleet pajoille kuntakokeilun kautta. Tutkimuksesamme selvitämme miten pajajakso on edistänyt ja selkiyttänyt opiskelijoiden käsitystä itsestään ja ammatillisesta minäkuvastaan. Lisäksi selvitämme, onko pajajakso edesauttanut opiskelijoiden urasuunnitelmia ja kuinka hyödyllisenä he ovat kokeneet jakson.

Teemahaastattelu nauhoitetaan ja litteroidaan analysointia varten. Aineisto on ainoastaan tutkijoiden käytössä haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi ja se hävitetään opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen.

Katri Elo ja Ulla-Maija Viitanen

Haastateltavan nimi

Annan suostumukseni haastatteluun

Päivämäärä

Allekirjoitus

Teemahaastattelukysymykset

1. Käsitys itsestäsi

- Oletko ollut hyvä koulussa? Onko sinun helppo oppia uusia asioita opinnoissa? Oletko saanut opintoihisi tukea? Onko sinun vaikea oppia uusia asioita opinnoissa? Minkälaisia arvosanoja olet tavoitellut aiemmissa/nykyisissä opinnoissasi?
- Millaisena näet itsesi erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa ja ryhmässä (esim. vetäytyvä, hiljainen, rohkea, johtaja, sivusta seurailija)?
- Minkälaisia luonteenpiirteitä sinulla on? Oletko esim. arka, tunteellinen, herkkä, empaattinen, asiallinen, rohkea, innostuva, pidättyväinen? Koetko, että itsetuntosi on hyvä/vahva vai koetko itsesi epävarmaksi?
- Millaisina pidät omia fyysisiä ominaisuuksia, oletko mielestäsi esim. vahva, ketterä, kaunis, laiha, lihava, urheilullinen, kömpelö, heikko?
- Muuttiko pajajakso käsitystä itsestäsi ja jos muutti niin miten?

2. Ammatillinen minäkuva

- Millaisessa ammatissa olet nähnyt itsesi mahdollisesti toimivan ennen pajajaksoa?
Koitko olevasi ammatillisesti esimerkiksi teknisesti suuntautunut, halusit purkaa ja koota laitteita/koneita, tutkia miten ne toimivat tai tykkäsitkö huolehtia ja hoitaa ihmisiä tai eläimiä? Halusitko palvella ihmisiä esim. myyntityö, tarjoilutehtävät, juontaja vai piditkö luovasta tekemisestä esim. sisustaminen, käsityöt, maalaaminen?
- Minkälaisia arvoja, tavoitteita ja rooli-ihanteita pidät arvokkaina ja tavoiteltavina?
- Muuttiko pajajakso ammatillista käsitystä omasta itsestäsi?
Huomasitko missä olet hyvä ja minkälaisia vahvuuksia havaitsit itsessäsi? Muuttuivatko arvosi, asenteesi, kiinnostuksenkohteesi tai ihanteesi jakson aikana?
- Muuttuiko ammatillinen minäkuvasi pajajaksolla muiden pajalaisten vaikutuksesta?
Miten se muuttui ja kenen tai minkä vaikutuksesta?
- Millaisista ammatillisista tehtävistä olet nyt kiinnostunut?
- Selkiyttikö pajajakso ammatillista suuntautumista, omaa alaa tai alan valintaa?

3. Urasuunnitelma

- Millaisia suunnitelmia sinulla on/oli pajajakson jälkeen (opiskelupaikka, työpaikka, muu)?
- Minkälaista ohjausta sait pajajaksolla ja keneltä ammatin, koulutuksen, työpaikan valintaan ja hakuun?
- Ovatko suunnitelmat toteutuneet?
- Millainen merkitys pajajaksolla oli sinulle elämäkokemuksena?
- Millainen merkitys pajajaksolla oli osana sinun tulevaisuuden uratarinaa?
- Millaisissa työtehtävissä haluaisit toimia tulevaisuudessa? Miten aiot edistää tavoitteeseen pääsemistä?

4. Pajajakson hyödyllisyys

- Mikä olisi tehnyt pajajaksostasi vielä hyödyllisemmän?
- Mitä olisit toivonut enemmän (esim. eri aloihin tutustumisia, tietoa eri ammateista, koulutushakuihin ohjausta ja neuvontaa, yhteisiä opintoja, ammatillista osaamista)?
- Oliko jaksolla mielestäsi jotain liikaa tai jotain mielestäsi hyödyttöntä?